This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

1074

G 44

1074
G. 44.

Digitized by Google

Digitized by Google

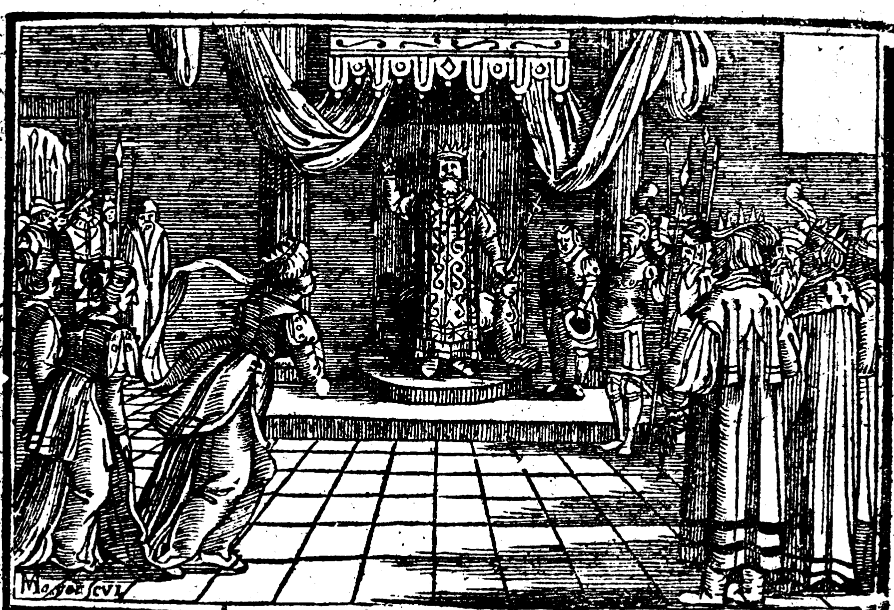
Digitized by Google

Een Schoone Historie/

Van den Edelen

JAN VAN PARYS,

Koningh van Vranckryck: Die door syn groote Vromigheyd/ Geschicktheyd en Subtylheyd/ verkreegh/ en Trouwde de Dochter des Koninghs van Spangien/ dewelcke Onder-trouwt was met de Koningh van Engeland/ seer playsant om te Lesen.

t'AMSTERDAM,

Gedruckt by CASPARUS LOOTSMAN, op 't Water/ in de Lootsman/ Anno 1704.

1074.g.44

Digitized by Google

PROLOGE.

TEr eeren van Godt onsen Schepper ende Verlosser der ganscher Menschelycker naturen / mogen wy doen ende seggen in dese verganckelycke Wereld yet dat hem behagelyck ende aengenaem zy / ende profytelyck voor onze arme zielen / door middel zynder heylige ontfermhertigheyd. Maer om dat onse arme boosheyd terstond vermoeyt is ende bekommert te lesen ost te hooren / dingen die onse zaligheyd aen-gaen / ende de verthooninge van onse sonden / ende dat sy wel haest ende lichtelyck hun neygt tot gebreecken ende sonden / ende dat 'er groot quaed hedens-daeghs geschied / om dies wille dat jegelyck lichtelyck verstand heeft in ongestichte redenen / waer uyt groot quaed komt / ende om te schouwen ledigheyd (die de Suster is der sonde) soo heb ick hier willen in geschrift setten een geneuglycke Historie / ende daer-omme is 't saecke dat 'er yet is dat niet en is soo dat behoort / dat men 't my vergeve / want ick hebse gemaeckt soo na ende gelyck der waerheyd als het my mogelyck is geweest / om te vergaderen de oude geschiedenissen / ende die te toonen ende te doen blycken den Lesers / die den arbeyd sullen doen om dit te lesen.

MAATSCH.
NEDERL. LETTERK.
LEIDEN.

Digitized by Google

Hoe de Koningh van Spangien den Koning van Vranckrijck om onderstand bad / 't welck hem de Koningh van Vranckrijck beloofde te doen.

Het I. Capittel.

DAer was voormaels in Vranckrijck een Koningh seer wijs ende vroom / dewelcke hadde eenen schoonen Sone van den ouderdom van drij Jaren / geheeten Jan / ende hy en hadder geen meer by de Koninginne zijn Huysvrouwe / die een notabel ende wijse Vrouwe was. Soo hielt hem op dat pas de Koningh te Parijs met den meestendeel van de Baender-heerschap zijn Rijck / in groote genuchte en solaes / want doen was 'er geen tijdinge van oorloge in Vranckrijck : Waer door dat de Koningh ende alle zijn Edle Baroenen in seer groote triumphe ende rijckdom overvloedelijck toe-namen. Op eenen tijd als de Koningh uyt'er kercke quam / verselt met zijn vrij-Heeren ende Ridders / ende was of stond in den in-ganck van zijn Koninglijck Palleys (want op den selven dagh hielt men een heerlijcke Feeste /) soo quam voor hem de Koningh van Spangien / dewelcke met seer groot geween ende versuchtinge hem liet sincken voor de voeten des Koninghs van Vranckrijck / ende terstond neyghde hem de Edel Koningh van Vranckrijck / om hem te doen op-staen / want van stonden aen kende hy hem / maer de Koningh van Spangien en woude in geender manieren op-staen / noch hy en koste niet gespreecken / maer hy maeckte groot versuchten : Waer af de Koningh groote droefnisse ende mede-

lijden

Digitized by Google

lijden hadde / ende alle de Baroenen ende Ridders die om hem stonden. Als hy sagh dat hy niet en woude op-staen / soo seyde hy hem dese woorden oft diergelijcke : Lieve broeder van Spangien / ick bidde u dat gy u oprechtet / ende dat gy uwen zwaren toorn wilt een luttel bedwingen / tot dat wy de sake weten / want in goeder trouwen belooven wy u / dat wy na ons vermogen u sullen helpen om die tot een eynde te brengen / ten besten als ons mogelijck zijn sal / is 't dat wy dat doen konnen. Doen buckte hy wederom / en hy hief de Koningh van Spangien op / dewelcke begost te seggen seer mistroostigh wesende / ende roepende met luyder stemme / Alder-kerstelijckste ende machtighste Koninck / ick dancke u ootmoedelijcken van de schoone biedinge ofte presentatie / die het uyt uwe milde genade bewijst heeft my te doen. Ende om dat ghy ende uwe Voorsaten zijt bewaerders van alle Koninckllijckheyd / Edeldom / ende gerechtigheyd / soo ben ick gekomen tot u om te seggen mijn ongelijck / ongeval / en druckelijcke klachte. Weet Heere dat grooten onrechte ende sonder redenen / ende onder den schijn van eenen nieuwen tribuyt / die in mijn Rijck hadde in-geset geweest om te weder-staen het verdoemlijcke voornemen des Koninghs van Granaten / die niet en gelooft in onse wet / twelck voornemen hy gedaen hadde op mijn Rijck ende het heyligh Kersten Geloove) de Edel-lieden van mijnen Koninckrijcke hebben / overmits hun valsch in-geven / het Volck verleyt ende oproerigh gemaeckt tegen my / dat sy my hebben willen dooden / ende ick hebbe moeten vlieden soo ick best hebbe gekonnen / in dese staet soo ghy my siet / ende sy hebben de Koninginne mijn Huys-vrouwe / ende mijn eenige kleyne Dochter / die niet meer dan drie Jaren oud is / belegert in een van mijne Steden geheeten Segovie / ende sy hebben raed gehouden om die te doen sterven / om te beter het Rijck na hunnen wille te hebben. Ende als hy hem dese woorden vertelden / soo sloot hem zijn hert / ende viel in onmacht voor de voeten des Koninghs van Vranckrijck dewelcke hem dede van stonden aen op-heffen ende op-houden / ende als hy was tot hem selven gekomen / de Koninck die zijns ontfermde / seyde hem in deser manieren / Lieve Broeder van Spangien en wilt door droefheyd u herte niet quellen / maer hebt goeden moed / alsoo gy hier te vooren altoos gehad hebt / Want ick beloove ende zweere u by mijn geloove dat ick morgen ten alder-vroeghsten sal senden brieven naer Spangien aen de Baroenen ende volck van den rijcke / ende is 't dat sy niet en willen gehoorsaem zijn / soo sal ick gaen in Persoone / ende salse brengen tot redelijckheyd. De Koninck van Spangien hoorende dese toe-segginge / was hy wel blijde / ende seyde ootmoedelijcken tot den Koninck dat hy hem danckte van de deught die hy hem gepresenteert hadde. Hier af wierden de Baroenen van Vranckrijck verblijd / want sy groote deernisse hadden met den Koninck van Spangien / ende oock groot verlangen om hun te oeffenen in feyten van Wapenen / want het was langen tijd dat in Vranckrijck geen oorloge en had geweest.

Desen heelen dagh wierd de Koninck van Spangien gefeesteert / ende op dat pas en werd van dese materie niet gesproken / dan vrolijck te zijn. Want doen begosten de Baender-Heeren ende Edel-lieden van Vranckrijck met lancien te steken uyt bevel des Konings / om den Konink van Spangien te verblijden.

Hoe de Koningh van Vranckrijck schreef aen de Baender-heeren van Spangien / dat sy souden komen weder op-richten het onrecht ende on-eere die sy hunnen Koninck gedaen hadden.

Het II. Capittel.

DEs anderen daeghs des morgens dede de Koninck eenen brief schrijven alsoo hier

Digitized by Google

hier na volght: Op den kant boven in den Brief stond geschreven van 's Konings wegen: Ende des Briefs in-houd aldus: Lieve ende wel-beminde / wy hebben gehoort ende ontfangen de klachte van onsen lieven ende wel-beminden Broeder den Coningh van Spangien uwen natuurlijcken Heere / in-houdende dat ghy t'onrechte ende sonder oorsake hem verjaaght uyt sijnen Coninckrijcke / ende dat meer is / ghy hebt belegert onse Gehoude-Suster zijn Huys-vrouwe / ende meer andere groote saken die ghy hebt gedaan tegen hem / welcke sacken een seer quaed exempel zijn tegen alle Koninckiijckheyd en Edeldom. Daerom is 't dat wy willen weten de waarheyd van allen den handel om daar in te doen sulcke punitie ende provisie / als behooren sal met redenen gedaan te worden. Want wy hebben hem genomen ende geset in onse bewaringe / hem ende zijn gesin / ende zijn hoeden. U ontbiedende dat ghy van stonden aan ende sonder eenigh vertreck met den Leger aftreckt van de Koninginne uwe Lands-vrouwe / ende maackt dat men haar sulcke gehoorsaemheyd bewijse gelijck als te vooren dit geschil / haar gedaan wierd / ende gewoonlijck was te doen. Ende daar toe brengt van den principaalsten die onder u zijn tot in getale van twintigh / met schoon Geselschap / sulcke als u believen ende goet duncken sal / om te seggen de oorsacke die u verweckt hebben om dit te doen / om daer in redelijck te doen soo dat behooren sal. U kond doende dat indien ghy daer in gebreckelijck zijt / dat wy komen sullen in persoone / ende daer sulcken punitie over doen / dat men daer aen eeuwelijck gedencken sal. Gedaen te Parijs den eersten dagh van Meerte. Boven op den voorschreven Brief stond geschreven. Aen de Baender-Heeren en 't Volck van Spangien. De Coninck dede terstond eenen Bode spoeden / dewelcke de voorschreven Brieven gegeven werden / ende de Coninck gebood hem dat hy de meeste neerstigheyd doen soude / die hem meugelijck ware. Ende soo dede hy oock. Want in vijf weecken ginck hy daer ende quam weder.

Hoe de Heraut des Koninckx van Vranckrijck de antwoorde bracht die hem gegeven hadden de Baender-Heeren en Ridders van Spangien.

Het III. Capittel.

ALs de voorschreven Heraut te Parijs gekomen was / ginck hy aen 't Paleys af-sitten van sijn Peerde ende ginck de trappen op / ende quam in de Kamer daer de Coninck was ende hy dede hem de behoorlijcke reverentie / ende seyde: Heer u believe te weten dat ick te Segovie geweest hebbe / aldaer ick gevonden hebbe groot volck voor de Stad / die de Stad belegert hebben / ende de Koninginne is daer inne / ende ick heb uwen Brief gelevert den Baender-Heeren / ende Hooft-Lieden / van de Armee / dewelcke van stonden aan vergaderden / ende sy deden den Brief lesen by eenen van hunnen volcke / ende als sy dien hadden doen lesen / soo deden sy my op een zijde vertrecken / ende namen raad. Ten eynde van twee uuren daar na ofte daar ontrent deden my de voorschreven Baender-Heeren halen / ende deden my antwoorde met den monde alleene / seggende dat sy hun seer verwonderden / dat gy op u neemt soo grooten arbeyd ende sorge van een sake die geensins u aen en gaet / ende dat ghy u niet en set in sulcken avontuure nog perijckel / hun-lieden te gaen soecken in 't Land van Spangien / om deser oorsacke wille / ende om geenderhande belofteniſſe die hun voorschreven Heere u gedaen mach hebben / en soud ghy u seer daer mede niet onderwinden: want om uwe Brieven noch om alle uwe dreygementen en sullen

Digitized by Google

sy niet laten hun voornemen te vol-eynden/ ende sy seggen dat sy met u niet en hebben yet te doen. Ick begeerde aen hun dat sy my wilden antwoorde geven in schrifte/ maer sy antwoorden my dat ick anders niet soude hebben/ ende sy geboden my/ dat ick binnen ses uuren den Leger ruymen soude/ ende korts daer na 't Land. Ende als ick sagh dat ick anders niet en kost gedoen/ soo ben ick haestelijck wederom gekomen/ en my dunckt dat de Stad sterck genoegh is/ ende dat sy die niet en sullen konnen in-nemen in lange tijd/ is 't dat 'er Victualie in is/ ende die Lieden goet ende getrouwe zijn voor hun Vrouwe. Als de Koningh dese antwoorde hoorde/ soo was hy daer af qualijck te vreden ende niet sonder oorsaecke: Maer de Koningh van Spangien ende de Baender-heeren van Vranckrijck waren daer af seer blijde/ want sy hadden seer wel gewist dat de Koningh derwaerts gereyst hadde met macht van Volck. Ende terstond ontbood den Koningh alle zijn Baender-heeren / Capiteynen ende Hooft-lieden/ ende sonder eenigh vertreck dede hy gereed maecken/ 't gene dat van noode was om in Spangien de Oorloge te beginnen tegens de Baender-heeren van den Lande. Doen wierd daer sulcke neerstigheyd gedaen/ dat ten eynde van den Mey naest-volgende den Koningh uyt Parijs scheyt met den Koningh van Spangien/ tot in getal van vijftigh duysent strijdbare Mannen wel gerust ofte gewapent/ ende hy quam ende passeerde te Bordeaux ende van daer te Bayonne.

Hoe de Koningh van Vranckrijck quam getrocken in Spangien/ en vond niemand op den wegh/ dan den Ruwaert van Spangien met 25000. Mannen/ die terstond de vlucht namen.

Het IV. Capittel.

ALs de Koningh by Spangien was/ settede hy al zijn Volck in seer schoone ordinantie/ en gaf den last van de avant-guarde den Koningh van Spangien. Sy

quam

Digitized by Google

quamen tot in Biscaye altoos vast te samen gaende / want sy en waren nimmermeer verre de een van den anderen dan twee oft drie mijlen. Ende zy en vonden geene avontuure die men vertellen mach tot dat sy waren wel verre in Spangien / daer zy vonden den Ruwaert van den Lande / met vijf-en-twintigh duysent vechtende Mannen die hy vergadert hadde / ende zy waren seer qualijck gerust. Ende als zy de Francoysen gewaer werden / dewelcke quamen wel dick t'samen gedrongen ende in orden / soo ontviel hun de moed ende sy vloden van verbaertheden : Waer over de Francoysen geen groot werck en maeckten / want sy wouden gaen op kloppen den Leger die voor Segovie lagh : Soo quamen sy voor een Stad die hun-lieden geopent werd / geheeten Burgos / dewelcke is eene van de beste Steden van den Lande. Ende de Koningh van Vranckrijck namse in genade / om dies wille dat zy hadden soo haest gehoorsaem geweest.

Hoe de Ambassadeurs van de Baender-Heeren van Spangien quamen voor den Koningh van Vranckrijck.

Het V. Capittel.

DEn Koningh van Vranckrijck en de Koningh van Spangien lagen acht dagen stille in de Stad van Burgos / ende hier-en-tusschen settede de Koningh van Vranckrijck wederom in gehoorsaemheyd een groot deel van de Steden die daer rondom leggen. Ende de geene die teecken gaven van wederspannigheyd / die dede hy te gronde af-werpen ende settense te vyer en te zweerde : De andere die tot genade quamen die vergaf hy / alsoo dat den roep daer af soo groot was over al Spangien / dat sy uyt alle de Steden / Burgerschappen ende Kasteelen de sleutelen brochten / ende quamen gehoorsaemheyd bewijsen den Koningh van Vranckrijck. Van daer / acht dagen gepasseert zijnde / gingen zy te Segovie / maer zy vonden op den wegh de Ambassadeurs der Baender-heeren van den belegge / die quamen aen den Koningh om van peys te tracteren / ende daer werden gedaen veel vertooningen aen den Koningh van Vranckrijck / van wegen de Baender-heeren hun beklagende (met grooten onrechte) van den Koningh van Spangien. Waer om hier af een korte conclusie te maken / de Koningh van Vranckrijck die wijs was kennende hun ergheyd / antwoorde / dat indien 't hun goed dochte dat sy hun ter weere stelden : Want nimmermeer en soude hyse in genade nemen / tot dat hy sage komen alle de Edelen op hun knyen vallende voor hunnen Koningh / om hem om genade te aen-roepen / ende het Volck in hun Hembden ende Bloots-hoofts / ende dat hy van den geenen die daer die meeste schuld toe hadden / vijftigh straffen soude / op dat men daer aen trouwelijck mocht gedencken. De geene die gekomen waren om de voorschreve boodschap te doen / waren seer verbaest / ende niet sonder goede redenen / siende datse de macht van Vranckrijck niet en konden weder-staen / ende dat al-reede twee derden-deelen van den Lande in zijn handen was. Soo en wisten sy niet wat sy doen souden / dan dat sy verkregen van den Koningh tien dagen respijt / om dese Tijding te kennen te geven den genen die hun uytgesonden hadden. Ende als zy by hun-lieden gekomen waren / ende geseyd ende gedaen hadden hun rapport / soo waren sy alle soo verslagen / dat de alderstoutste niet en wist wat hy seggen sou.

Hoe

Hoe het gemeyn Volck / de antwoorde des Coninghs gehoort hebbende / hun in de genade des Coninghs begaven: Ende hoe de Coningh van Vranckrijck van de Koningin van Spangien onthaelt werd.

Het VI. Capittel.

HEt gepeupel viel af / ende werd gescheyden van de groote Heeren / waer door siende dat sy niet en kosten wederstaen / soo quamen sy alle ter genade des Conings / alsoo de Ambassadeur hun-lieden geboodschapt hadde. De Coningh ontfingse / ondervraeghden neerstelijck na de principale op roerders van dit Volck / ende vier van de meeste Baender-Heeren van Spangien vond hy / die dit hadden beroert om te komen tot den Rijcke na hunnen wille. Dese werden gevangen ende tot vijftig toe van hunne mede-plegers / die de Coningh dede voeren achter hem tot Segovye voor de Koninginne / dewelcke quam in grooter eeren / ende seer schoon geselschap te gemoete den Coningh van Vranckrijck ende haren Man vier Mijlen weeghs verre. Als sy was gekomen voor den Coningh van Vranckrijck / soo knielde sy op beyde haer knyen van alsoo verre als sy hem kost gesien: Ende van daer en woude sy niet opstaen / tot 'er tijd toe dat de Koningh wel haestelijck op sat diese op hief ende kuste. Ende de Koninginne / dewelcke een seer wijse Vrouw was / seyde aldus: Eylacen seer hoogh-gebooren ende machtige Koningh / die goedertierlijcke genade gedaen hebt deser arme gevangen Vrouw / het is een onmeugelijcke saecke voor alle menschen / maer onse Heere Jesus Christus geve gratie mijnen Heere mijnen Man ende my daer inne te doen dat meugelijck is / ende hy wille daer in door zijn heylige goetheyd de reste voldoen. Behoude Suster ende lieve Vrouwe / seyde de Koningh van Vranckrijck / die seer wel te vreden was / van sijne goede onthalinge ende willkome / dat is al vergolden / laet ons van geen dingen spreecken dan van goede genoegte te bedrijven. Nu gaet Vrouwe besoeckt den Koningh van Spangien uwen Man / die komt hier achter. Den welcke sy seyde: Als ick u sie / soo sie ick 't al. Daerom en sal ick u niet verlaten / (by alsoo verre als 't u niet en mishaeght) tot in de Stad toe. Als de Koningh sagh de groote ootmoedigheyd van dese Vrouwe / soo dede hy haer op sitten te Peerde / ende hy keerde achterwaerts / ende hy leydense niet hem met krachte tot den Koningh van Spangien haren Man. Dewelcke hem dede een groote seeckeringh ende wellekomme. Soo reden sy alle drie / te weten: de Koningh van Vranckrijck de Koningh van Spangien ende de Koninginne zijn Huys-Vrouw / koutende van veelderhande saecken tot in de Stad van Segovye / dewelcke al behangen was met Tapitserye op 't alder-rijckste en kostelijckste als 't mogelijck was te doene. Ende de Edel Koningh van Vranckrijck wert ontfangen met de meeste e[illegible]e ende ootmoedigheyd als men doen mocht. Waer af hy ende alle zijn Baender-heeren ende Volck van Oorloge / seer wel te vreden waren van de goede onthalinge die op dat pas hun-lieden gedaen werd / ende sy waren seer blijde dat sy sagen de schoone Stad soo wel gereed gemaeckt ende geordonneert als sy was. Want noyt en hadden sy sulke dingen gesien.

Hoe de Edel Koningh van Vranckrijck quam in de Stad van Segovye / met den Koningh en de Koninginne van Spangien / ende oock de Gevangenen / om punitie daer over te doen.

Het VII. Capittel.

DE Feeste duurde vijfthien dagen lang in de Stad van Segovye / ende daer wierden gedaen schoone Batementen

ende

Digitized by Google

ende Steeck-speelen die ick late te schrijven om de kortheyds willen. Maer de Koningh van Vranckrijck dede justitie doen over de gene die dit onrecht begost hadden tegen den Koningh van Spangien. Soo dede hy ten eynde van de vijfthien dagen oprechten een stellagie recht in 't midden van de Stadt / ende voor al 't Volck dede hy onthalsen de vier principaelste die schuld hadden in dese saecke / Daer na sond hy in elcke groote Stad vijf van anderen / om een exempel te geven den Volcke van wel te dienen / ende gehoorsaem te zijn hunnen Koningh / beter dan sy te voren gedaen hadden / ende dat een jegelijck daer aen eenen goeden spiegel nemen soude. Na desen sette hy den Koningh van Spangien in zijn Koninckrijk / ende hy werdt beter gehoort ende ontsien dan hy opt en hadde geweest daer te voren. Dit gedaen zijnde / wert de Koningh van sinne wederom te keeren na Vranckrijck met zijn Volck van Wapenen / want hy hadde 't geheele Land in goede vrede en eendrachtigheyd geset.

Hoe de Koningh van Spangien presenteerde den Koningh van Vranckrijck tribuyt te geven / ende van 't goed onderwijs des Koninghs van Vranckrijck voor zijn vertreck.

Het VIII. Capittel.

ALs de Koningh ende de Koninginne van Spangien sagen dat de Koningh woude weder-keren na Vranckrijck / soo en wisten sy niet in wat manieren sy hem souden dancken van der deughde ende eere die hy hun-lieden hadde bewesen / daerom quamen sy voor alle 't Volck voor zijn voeten knielen / seggende : Alderhooghsten gebooren ende mogende Koningh / wy weten wel dat ghy hier niet en mooght lange blijven om de sacke van uwen Koninghrijcke. Soo weten wy oock dat ons niet mogelijck is te konnen vergelden in eeniger maniere dat 't zy : maer nochtans 't gene dat in ons macht is / begeeren wy geerne te doen ende te vervullen tegens u. Soo bidden wy u ootmoedelijck dat ghy wilt in-setten op ons ende op onse Nakomelingen / sulcken tribuyt ende in-komen als 't u believen sal / want van u ende uwen Nakomelingen willen wy van nu voortaen houden onse Koninghrijcke als goede ende getrouwe Ondersaten / want het is wel reden. Als de Koningh dese woorden hoorde / soo hadde hy daer mede een groot medelijden / ende hun opheffende / antwoorde hy : Lieve Vrienden / gelooft my dat gerechtigheyd om Landen te winnen ende te krygen my niet en heeft doen komen in dit Coninghrijck / maer de begeerte ende wille om gerechtigheyd te vermeerderen / ende de Koninghlijcke eere te bewaren en te onderhouden : So bidde ick u dat men niet meer en spreke van dese woorden / maer ick late u / ende scheyde van u op sulcke leere / dat ghy niemand overlast en doet / maer denckt dat gy wel doet ende wijsselijck regeert uwe Ondersaten in goede gerechtigheyd ende in de vreese Godts / want door sulcken middel suldy voorspoed hebben / ende niet anders : Ende is 't dat u yet over-komt laet het my weten / want sonder eenige faute ick sal u onderstand doen ende helpen. Als sy sagen de groote liefde ende goet-hertigheyd die de Koningh tot hun-lieden hadde / soo nam de Koninginne haer Dochter / dewelcke was van den Ouderdom van vijf oft ses Maenden / in haer armen / ende sy quamen voor den Koning van Vranckrijck hem aen-soecken dat 't et hem beliefde te aenhooren een kleyne Beede die sy hem doen woude. Ick wil 't geerne doen seyde de Coningh. Ende doe begost de Coninginne aldus te seggen / Heere uyt-dien dat de saecke soo staet / dat wy in u hebben alle onse hoope / soo bidden wy u ende aensoecken dat dese arme Dochter / die ghy

Digitized by Google

hier siet in mijn armen / u bevolen sy / wy en hebben geen hoope nimmermeer ander kinderen te hebben / want wy zijn al-ree tot onse dagen gekomen / daer-omme is't dat haer Godt gratie geeft dat zy komen mach tot bequamen ouderdom om eenen Man te nemen / soo believe u haer te voorsien van eenen Man soo't u believen sal / ende soo ghy sien sult dat haer van noode sal zijn / ende dat ghy den selven geeft het Regement van desen Lande. Want wy willen dat van uwent wegen hier een Koninck geset worde alsoo 't u goedt duncken sal / want 't is reden. Als de Koninck van Vranckrijck sagh haer groote ootmoedigheyd / soo werdt hem zijn herte weemoedigh / ende had groote deernisse met hun-lieden / ende hy antwoorde hun in deser maniere: Lieve Vrienden ick dancke u van de groote gunste die ghy tot my-waerts hebt / ende weet dat uwe Dochter niet en is t'ontseggen / ende is't dat Godt mijnen Sone gratie geeft te leven tot volwassen ouderdom / ende uwe Dochter / soo soude ick seer blijde zijn dat zy in den Houwelijcken staet t'samen gevoeght werden / ende is 't dat my Godt gratie geeft tot dien tijdt te leven / ick belove u dat mijn Sone geen ander wijf hebben en sal dan uwe Dochter. Ay lacen! Heere om Godts wille genade / ende bestaet et niet / ende dencke niet dat mijn Heere mijnen Man ende ick soo vermetelijck zijn / dat wy 't u geseyt hebben ende aen-gesocht te dier meyninge dat ghy se nemen soudet voor uwen Sone / maer alleenlijck voor eenigen Heere van uwe Baroenen / sulcken als't uwe goetheyd believen sal / want ghy soud ons te veel eeren bewijsen dat ghy haer gaeft mijn Heere uwen Sone. Seecker seyde de Koninck dat geseyd is dat blijft geseyd. Ende is 't dat het God belieft dat wy leven / soo sal daer af meer gesprooken worden / want nu en komen wy niet wel yets anders daer af gedoen / soo sullen wy dan oorlof nemen aen u. Voorwaer seyde de goede Koninginne / soo verre als 't u belieft / mijn Heer / mijnen Man ende ick met onse Bannier-Heeren sullen u geleyden tot Parijs toe / want ick hebbe seer groote verlangen ende begeerte om te zien mijne Eerwaerdighste Vrouwe de Koninginne van Vranckrijck. Mijn vrienden (antwoorde de Koninck) ghy en kondt op dit pas niet wel komen / ende het en behoort oock niet / want uw volck 't welck korts onder subjectie gebracht is geweest / mocht lichtelijck in uwen afwesen verleydt worden in korte tijd / om dies wille dat alle de misdadige niet dood en zijn / noch oock de Vrienden ende Magen der gener die gestraft zijn / dewelcke mochten maecken oft bestaen tegen u eenige wraecke ofte eenige quade aenterpe. Daerom is't dat't u belieft / ende oock soo rade ick u dat ghy geensins van hier en scheydet / maer dat ghy's alleenlijck onderhoudet in goeden peys / ende liefde / ende houd u op uwe hoede / ende doet goed recht den Armen als den Rijcken / ende vreest ende bemind God / ende dient hem voor alle andere wercken / want alle goet sal u daer af komen / ende sonder zijne gratie en koud ghy geen goet verwerven: Ick bevele u oock den staet van onse Moeder de Heylige Kercke / ende de Armen / dewelcke zijn de Leden ons Heeren / ende siet wel toe dat sy niet en worden verdruckt noch vertreden / ende Godt sal u helpen. Ende na dit schoon onderwijs / ende leeringen / welck de Koninck hun-lieden dede in de tegenwoordigheydt van veel groote Heeren / Baroenen ende Ridders van name / soo wel van Vranckrijck als van Spangien / soo namen sy oorlof d'een aen d'ander / met groote weeninge ende misbaer des Konincks ende der Koninginne / ende der Land-saten / die hem geselschap hielden eenen seer langen tijd. Ende de Koninck van Spangien schonck groote ende rijckelijcke giften den Coninck ende den

Baen-

Baender-Heeren ende Ridders van Vranckrijk alsoo dat 'er niemand en was in de Heyrkracht kleyn noch groot hy en beloofde het hem / ende hy en hieldt den Coningh van Spangien voor een vroom ende machtigh Coningh. Soo deden sy menigen daghreyse dat sy te Parijs quamen / daer sy seer blijdelijck ende eerlijck ontfangen werden / ende die feeste duurde acht dagen. Daer na nam een jegelijck oorlof van den Coning diese wel te vreden na hun huys sond.

Hoe de Koningh van Vranckrijck sterft / waer af men grooten rouwe bedreef over 't geheele Koninghrijck van Vranckrijck.

Het IX. Capittel.

De edele Coning van Vranckrijck ten eynde van vier of vijf Jaren daer na kreegh een sieckte die hem lange by bleef / ende ten laetsten sterft hy / 't welck groote schade was voor 't Land / ende over hem werd grooten rouw bedreven over 't geheel Coninckrijck / sonderlinge de Conninginne / die hem seer lief hadde : Soo werd hy gebalsemt / gelijck als sulcken Prince toe behoorde / ende hy werd in 't graf geleyd / ende de uyt-vaert gedaen soo het betaemde. De Conninginne die wijs was / nam op haer 't Regiment van den Rijcke / om dat haer Sone noch jonck was / ende sy Regeerde dat in goede vrede / gerustheyd ende eendrachtigheyd van Justitie. Ende kittel tijds daer na werd mijn Heer Jan haer Soone Coningh gemaeckt / waer af dat alle 't Land door / een wonderlijcke blijdschap bedreven werd. Soo sullen wy aflaten te spreecken van hun-lieden / ende wy sullen wederkeeren tot den Coningh ende de Conninginne van Spangien / welcke wel onderhielden de goede leeringe die de Coningh van Vranckrijck hun gegeven hadde / ende zy Gouverneerden hun Land / ende Coninghrijck in goede vrede / gerechtigheyd ende liefde van hunne ondersaten.

Hoe de Koningh van Spangien seker tijdinge kreegh dat de Coningh van Vranckrijck gestorven was / waer af hy en de Conninginne groten rouwe bedreven.

Het X. Capittel.

Ontrent dese tijd quam de tijdinge in Spangien / hoe de Coningh van Vranckrijck was gereyst van lijf ter dood / waer door dat grooten rouwe bedreven werd van den Coning ende de Conninginne / ende alle de Baender-Heeren van den Lande. Ende daer en was geen Clooster / Kercke noch Convent / de Coninck ende de Conninginne deden daer Uyt-vaert / Gebeden ende Oratien doen voor de ziele des Coninghs van Vranckrijck. Ende de Coninck ende de Conninginne droegen een Jaer den rouw / ende sy deden daer inne seer wel soo sy schuldigh waren. Nochtans en is geenen rouw soo groot / die ten eynde van sekeren tijd niet en stille / ende datmen se niet en vergete : Ende sonderlinge als de partyen soo verre geseten zijn / de een van den anderen. De Coninck ende de Conninginne van Spangien deden haer Dochter seer wel op-brengen / ende sy deden haer leeren alle goede manieren / ende alle Talen spreken / alsoo dat men geen Dochter en wist in 't geheel Coninckrijck van Spangien / schoonder / wijser / ende bevalijcker noch beter gemaniert dan sy en was. De Vader ende de Moeder / te weten de Coninck ende de Conninginne wierden oud / ende en hadden anders geen kinderen dan die Dochter / van den ouder van vijftien Jaren. Ende sy dachten in hun selven dat het van noode was ende tijd om beter te doen ende tot hunnen troost / datmense bestede aen yemandt die 't Rijck

regee-

regeeren mochte. Ende sy deden vragen in alle Landen / oft men soude mogen eenen Man vinden die bequaem ware voor de voorseyde Dochter; want sy hadden van al tot al vergeten de belofte die sy den Coningh van Vranckrijck gedaen hadden / soo dat ten lesten dese tijdinge quam aen den Coningh van Engeland / die doe ter tijd Weduwer was: Waer door hy hem bereyd dat hy eenen Ambassaed soude senden in Spangien.

Hoe de Koningh van Engeland / door eenen Gemachtigheden / Onder-trouw dede met de Dochter des Konings van Spangien.

Het XI. Capittel.

DE Koning van Engeland hoorde seggen van dese Dochter die soo schoon / wijs ende wel gemaniert was / soo dachte hy in hem selven dat het goet zijn soude dat hyse dede te Wijve begeeren. Om deser saecken wille sant hy in Spangien een seer schoon geselschap van zijn Baender-heeren ende Ridders in Ambassade / om de Dochter ten Houwelijck te begeeren. Ende de voor-seyde Ambassadeurs gaven schoone presenten den Koningh ende de Koninginne / der Dochter / den Baender-heeren ende Ridders van Spangien / om die dat te trecken tot hunnen wille / ende sy deden soo veel by den Koningh ende de Koninginne dat de Dochter hun-lieden geaccordeert werd / waer af de Dochter niet te vreden en was / want men had haer geseyd dat de Koningh van Engelandt seer oudt was / maer om de liefde van haer Vader ende Moeder / en dorste sy daer niet een woord af seggen / op dat sy daerom op haer niet vergramt en werden. Doen werd 't Houwelijck op-geslagen door een Procureur oft Gemachtighden: de Grave van Lancaster gaf haer de Onder-trouw in den naem van den Koningh / Waer af de Engelsche seer blyde waren / ende sy hielden daerom groote Feeste / ende sy schoncken schoone Juweelen hunder nieuwer Vrouwen ende de Jonckvrouwen / ende ten eynde van acht dagen wouden sy wederkeeren om hunnen Koningh antwoorde te seggen hoe sy de saecke beschickt hadden / ende daer werd eenen termijn genoomen om te trouwen. Ende sy geloofden dat sy binnen den voorseyden tijd hunnen Koningh Bruede brengen souden om 't Houwelijck te volbrengen. Ende sy namen oorlof aen malkanderen / ende de Engelsche reysden wel vrolijck uyt Spangien / om dat sy hun dingen soo wel gedaen hadden / ende sy deden soo veel met hun daghreysen dat sy in Engeland aen quamen / daer sy met groote blijdschap werden outfangen / en sy quamen te Londen / ende daer feesteerde hun de Koninck wonderlijcken.

Hoe de Ambassadeurs de tijdinge brachten aen den Koninck van Engeland / van 't gene dat sy gedaen hadden met de Koninck van Spangien.

Het XII. Capittel.

SO werden de Ambassadeurs ontfangen in seer grooter eeren ende blijdschap van den Koninck van Engelandt hunnen Heere / ende hy vraegde hun-lieden hoe sy gehandelt hadden aen-gaende die materie. De Grave van Lancaster antwoorde / hoe dat sy in Spangien aen-gekomen zijnde / daer af spraecken met den Koninck ende met de Koninginne / de welcke ons voor een antwoorde gaven / dat sy seer blijde waren met dit Houwelijck / ende dat ghy hun-lieden veele eere bewijst: Waeromme sonder

der lange te beyden/ soo dede ick haer Onder-trouwen voor u als Gemachtigde/ ende wy hebben tijd genomen om te trouwen/ van heden in vier Maenden.

De Koningh hoorende dese tijdinge/ wierd soo bevangen met blijdschap/ dat hy dede uyt-roepen in Londen/ dat men in acht dagen de Winckels niet open doen en soude/ en dat men feest houden soude. Hier en-tusschen dede de Koninck groote gereetschap maken/ om die te trouwen die al-reede zijn herte verwonnen hadde/ want hy hadde seer groote begeerte om haer te contenteeren/ om dies wille dat men hem heymelijck de bootschap gebraght hadde/ dat sy geen geneuchte en hadde in den Houwelijcke. Ende om dat de Koninck van Engeland niet wel in zijn Lande gouden Vaten-kenen vant/ soo dachte hy dat hy te Parijs soude komen passeeren/ om hem te voorsien van kleynodien ende juweelen/ soo hem van noode was. Soo trock hy uyt Engeland met schoon geselschap (want in dien tijde en was 'er geen tijdinge van Oorloge.) Soo quam hy te schepe over in Normandien/ met vier hondert Peerden toe-gemaeckt na de mode van dien Lande/ en hy reysde soo lange dat hy te Parijs quam/ daer was de jonge Koningh van Vranckrijck van den ouder tusschen 18. ende 20. jaren/ soo schoon ende soo wijs dat 'et wonder was/ en hy liet hem geheelijck regeeren van de Koninginne syn Moeder/ ende daerom ginck het hem wel/ want sy hielt het Rijck in goede politie ende stilligheyd.

Hoe de Koninginne van Vranckrijck sond den Koninck van Engeland te gemoete/ van de grootste van haer Baender-Heeren/ ende oock van Burgers van der Stad.

Het XIII. Capittel.

DOe nu de Koninginne van Vranckrijck wiste de komste van den Coning van Engeland/ soo dede sy hem tegen in het gemoed gaen alle de Baender-Heeren ende

de Burgers van Parijs in schoonen ordinantie. Op dien dagh en was de Jonge Koningh niet in Parijs / maer hy was gaen jagen een wild Swijn in 't Bos van Ardennes daer bleef hy den gantschen dagh. Als de Koningh van Engeland gekomen was binnen Parijs / so quam hy de Koninginne besoeken / dewelcke hem seer wel feesteerde. Ende alsoo als sy savondts over de maeltijdt saten / soo verklaerde de Koningh van Engeland de Koninginne de oorsaecke van sijn reyse / ende waerom hy door Vranckrijck passeerde / ende hy prees wonderlijcken de schoonheyd ende de verstandigheyd van der Maget. Ende over maeltijden werdt van geen ander materie gesproken / want de Koning van Englandt hadde daer groote sin toe / ende sonderlinge gelijck dese oude Mans die terstond gebreydelt ende getoomt zijn. Na den eeten quamen alle de Instrumenten / ende sy dansten / ende sy bedreven de meeste geneuchte als haer mooghlijck was. De Coningh van Engeland verlanghde seer na den Jongen Koningh van Vranckrijck: Ende na dat sy lange den tijd over-gebracht hadden / soo gingh de Coningh van Engeland ende vertrock met alle sijn Lieden / dewelcke seer blijde waren van de onthalinge ende van de eere die de Coninginne hun-lieden gedaen hadde. Als nu de Coningh in sijn kamer was / soo begosten sy de Coninginne wonderlijcken te prijsen / die hun-lieden soo groote eere bewesen hadde. Als de Coninginne in haer kamer was / soo quamen haer de woorden wel te vooren / die de Coningh haer Man zaliger haer geseyd hadde / als hy wederom quam uyt Spangien / hoe hy beloofst hadde sijnen Sone te geven den Dochter des Coninghs van Spangien. Ende oock had sy wel geweten dat haer Sone gehouwet had geweest. Soo dede sy halen den Hertogh van Orleans ende den Hertogh van Bourbon / die in Spangien geweest hadden met den Koningh van Vranckrijck / en seyde tot hun-lieden aldus: Lieve Cousijns ick heb u doen halen al mijne en mijns Soons principale Vrienden. Ghy hebt gehoort de groote deugden die men seyd te zijn in dese Dochter van Spangien / het is tijd soo ghy siet dat de Coningh mijne Sone gehouwet zy. Soo heb ick gedacht dat men geen schoonder Houwelijck en soude mogen vinden / is 't dat de Dochter sulcks is als men seyd. Daerom bid ick u dat ghy my daer inne radet / want ick geloove wel / waer 't saeke dat de Coninck van Spangien wiste dat mijn Sone haer soude willen hebben / dat hyse hem geerne geven soude.

De Heeren sagen op de Coninginne / ende seyden haer dat sy niet beters en koste gedoen. Ende sy gaven hun selven groote schult dat sy niet eerder daer af gesproken en hadden: Ende daerom gingen sy ter selver ure in 't Bosch van Ardennes tot hunnen Koningh / om hem die nieuwe mare te seggen.

Hoe de Hertogh van Orleans ende den Hertogh van Bourbon by nachte quamen in 't Bosch van Ardennes / om met den Koningh te spreecken.

Het XIV. Capittel.

De twee Graven van de Coninginne gescheyden zijnde / trocken sy na den Coningh / den welcken sy vonden slapende maer soo haest als hy wist dat zy gekomen waren / soo dede hyse halen / om te weten wat hun porrede soo spade te komen. Ende als sy lieden den Coningh vertelt hadden de materie die tusschen sijn Moeder ende hun-lieden geweest hadde / soo seyde hy tot hun-lieden dat sy souden gaen slapen / ende dat hy smorgens vroegh daer op gepeyst soude hebben / ende hy soude hun daer op antwoorden / daerom namen de Baen-

Baender-heeren oorlof aen hem / ende sy gingen tot hun ruste. Ende als sy wegh gegaen waren / soo meende de Coningh te slapen / maer hy kost niet / soo waeckte hy de geheele nacht / denckende op de schoonheyd die sy hem geseyd hadden die in de Dochter was / want sy was hem al-reede in sijn herte gekomen / maer hy bedochte dat sy hem geweygert mocht worden / om dies wille datse de Coningh van Engeland al-reede onder-trouwt hadde. Soo overleyde hy in hem selven een seer schoon maniere en vreemt om te doen / dewelcke hy in zijn verstand voor hem nam te doen ende te volbrengen / ende hy brachtse ten eynde soo wijslijck als opt Man dede. Als 't dagh was smorgens / soo stond de Coningh op / ende hadde dit werck niet vergeten / soo seyde hy tot de Baender-heeren : Ick wil gaen tot mijn Moeder de Coninginne soo heymelijck dat men my niet gewaer en worde / gaet gy-lieden voor / ende doet my vergaderen alle de meeste van mijnen Raede ergens op een secrete plaetse. Terstond scheyden de Baender-heeren van Ardennes / ende quamen te Parijs / want het niet verre en was / ende quamen by de Coninginne / ende seyden haer 't gene dat sy gedaen hadden / ende hoe de Coningh bedecktelijck quam / want hy niet en woude gekent zijn van de Engelsche / om dat hy wiste dat de Coningh een sonderlinge affectie ende begeerte tot deser saecken hadde.

Hoe de Koningh van Vranckrijck secretelijck by sijn Moeder quam / en raed hielden / ende van sijn toe-rustinge om na Spangien te trecken.

Het XV. Capittel.

DEs Morgens heel vroegh quam de Coningh tot sijn Moeder / en dede terstond vergaderen alle de principaelste Baender-heeren en secreetste Raden / en seyde /

Mijn

Digitized by Google

Mijn lieve vrouw-Moeder ick heb verstaen d'oorsaecke waerom ghy my ontboden hebt/ ende daer op genoegh gedacht: Ende ick weet wel dat gy noch mijn Magen die hier zijn my niet en soude willen raden dat niet en ware mijn eere ende profijt. Is't dat de sake sulcx is/ soo men seyt/ soo soude ick wel willen daer na hooren/ want niet beters en soude ick konnen vinden. Maer ick sie daer in groote letselen/ om dies-wille dat zy ondertrouwt is aen den Coningh van Engeland/ diese gaet trouwen. Hieromme en sal de Koningh van Spangien misschien zijn belofte niet willen breken. Ende waer dat alsoo/ dat soude ons een groote on-eere zijn. Het ander punct is/ is 't dat de Coningh van Spangien ons haer toe-seyd/ of verleent/ ende als wy haer gesien sullen hebben/ sy ons niet aen en staet/ dat soude wederom een groote vileynigheyd zijn/ dat wy haer hadden doen verliesen haer eerste Houwelijck. Ende soo ghy weet het is een saecke die behoort te komen uyt vryen wille/ want 't Houwelijck is een lange kansse. Ende om dese twee puncten bat een slot ende een eynde te geven/ soo heb ick gedacht te reysen naer Spangien in verkleedt ende verborgen habijt/ in soo grooten triumphe als 'et mogelijck ware/ ende ick sal mijnen naem veranderen/ ende ick sal mijne heyrkracht doen treckeu door eenigen anderen wegh/ ende mijn wagens/ dewelcke alle dagen van my tijdinge hebben sullen. Ende als ick daer gekomen sal zijn/ na dat ick sien sal de handelinge van te trouwen of niet/ soo sal ick 't doen. Soo bid ick u dat gy u hier op wilt versinnen ende daer af uwe meeninge seggen/ want ick en sta soo vast niet op mijne opinie/ ick wil wel uwen raed volgen. Als de Coninginne haren Sone soo wijsselijck hoorde spreecken/ soo was zy daer af seer blijde/ ende soo waren oock alle de gene die van den Rade waren/ daer na soo seyde de Coninginne: mijn alderliefste Sone/ my dunckt dat ghy u voornemen wijsselijck genomen hebt/ te reysen in sulcker manieren als ghy bescheyden hebt. Want principalijck en behoort geen Houwelijck gemaeckt te worden/ als de partye niet gewilligh en zijn/ ende dat sy daer toe komen door goede ende waerachtige liefde: Anders zoo komt daer groot ongeval ende quaedts uyt/ daerom ben ick van uwer meyninge/ alsoo nochtans dat gy met soo grooten staet als 't mogelijck is/ daer heen gaet/ of 't by avontuure gebeurde dat het Houwelijck gemaeckt werde/ want mijn Heer uwe Vader quam van daer in grooten triumphe ende eere: daerom en meughdy uwen staet niet verminderen. Want het is van noode dat gy daer seer prachtigh zijt/ om altoos u edel Coninckrijcke te eeren ende te doen ontsien. Om kort te maken/ zy waren alle van deser opinie. Ende als 't al gesloten was/ soo ordineerde men dat de jonge Koninck den Koninck van Engeland niet zien en soude dan heymelijck/ op dat hy van hem niet gekent en werde. Ende het werd geordonneert/ dat men de gulden ende zijde Laeckenen/ de schoonste Kleynodien/ ketenen/ hals-ringen/ ende andere dingen die tot'er sake dienen mochte na Spangien soude voeren/ ende dat men des een deel laten soude om te helpen den Coningh van Engeland daer mede te gerieven/ ende dat de Coninginne hem op houden soude seven oft acht dagen/ tot dat de Coningh van Vranckrijck soude bereyd zijn om te reysen. De Coninginne dede openen alle des Coninghs schatten/ die wonderlijcken groot waren/ want hy en had noyt oorloge gehad dan in Spangien/ daerom werd daer gevonden groote overvloedigheyd van rijckelijcke juweelen/ welcke de Koninck nam om met hem te voeren. De Hertogh van Orleans had den last om de gereetschap te maken van 't gene dat van noode was. Soo nam hy hondert van de eerlijckste Baender-heeren van den huyse

des

des Coninghs / die van zijnen onder waren / ende hondert seer schoone jonge Pagien. Soo dedese de Hartogh van Orleans kleeden met sulcke levrye als hem docht 't beste te zijn. De Coningh keerde weder in 't bosch van Ardennes / ende seyde de Hertogh van Orleans / dat hy de meeste neerstigheydt doen soude als mogelijck ware / ende dat soo haest als de Pagien ende Baender-heeren gereed waren / dat hy die tot hem brengen soude te Ardennes. Ende hier en tusschen de Hertogh van Orleans ende van Bourbon die den last hadden / deden gereed maecken twee duysent mannen van de meeste van den rijcke / ende vier duysent Artsiers ofte Schutters met de Schild knechten ende Pagien / om te bewaren ende geleyden 't groot getal van de koffers ende Bagagien oft Muylen die hy voerde. Want daer in werd geleyd 't gulde en zijde Laecken / kleynodien ende ontallijcke rijckdom ende hy dede mede lijden met de voorschreven wagens / kleer-maeckers ende borduur-werckers / die anders niet en deden dan kleederen maecken van meenigerhande manieren. De Coninginne hield den Coningh van Engelandt soo als sy best mochte / beyde tot dat haer Sone gereed was / welcke hier binnen dede soecken gulde en zijde Lakenen ende andere Bagagie om haer te versien / maer sy vonden die seer luttel / want de Coningh van Vranckrijck had genomen al 't beste ende schoonste : Waer af de Engelsche seer verwondert waren / dat in sulcken Stadt als Parijs / soo luttel zijde Laeckens was / nochtans moesten sy in danck nemen 't gene datse vonden. Hier en tusschen was de Coning van Vranckrijck gereed om te scheyden / ende sy reysden met benden / d'een door d'een plaetse / d'ander door een andere / alsoo dat de Coningh van Engelandt des niet gewaer en werd.

Hoe de hondert Ridders met de Pagien voor den Koninck van Vranckrijck quamen te Ardennes / ende met hem in ordonnantie wegh reysden.

Het XVI. Capittel.

DE hondert Baender-heeren ende die hondert Pagien quamen in schoon ordinantie voor den Coninck te Ardennes seer fraey gekleed na den tijdt die doe was : Want sy waren alle gekleed met Fluweel / geboort rontomme met louter goud / ende de Wam-buysen waren van fijn Carmosijn Satijn. Sy waren wonderlijcken moy ende wel gerust / maer boven alle was de Coninck van Vranckrijck de schoonste en de volmaeckste / want hy was een schoon groot man. Doe verbood hy van londen aen zijn Volck / datse niemand seggen en souden wie hy was / dan dat hy hiete Jan van Parijs / ende dat hy eens rijcke Borgers Sone was van dier stede / die hem achter-gelaten hadde grooten rijckdom ende groot goed na zijn doodt. Als hy wiste dat de Coningh van Engelandt 's anderdaeghs wegh trecken woude uyt Parijs / soo schiet hy ende nam zijnen wegh door de Beaulse / want hy wiste wel dat de Coninck van Engelandt woude trecken tot Orleans ende van daer te Bordeaux / ende daerom reysde hy voor tot Estampes / ende als hy gewaerschout was dat de Coninck quam / soo schiet hy uyt Estampes / ende reed door Beaulse al suyverlijck om te verbeyden den Coninck van Engelandt. Ende het was op een Dinghsdagh dat de Coninck hem dede noemen Jan van Parijs / ende reed met de twee hondert grauwe peerden ende 't voorsz. volck door eenen wegh / ende sijn heyr door eenen anderen wegh / op dat de Coninck hunder niet en soude gewaer worden / ende dat geleyde de wagenen en schatten / ende sy hadden alle dage tijdinge d'een van d'ander /

C

der / d'Engelsche Coninck schiet upt Estampes / ende hy reed wel sterckelijck / soo seyden hem zijn Lieden / dat voor hun-lieden was eenen hoop Volcks seer wel gerust / ende dat't et goed ware ymand daar aan te senden.

Hoe de Koninck van Engelandt eene Heraut sand / om te sien wat volck het was / die voor hem henen trocken.

Het XVII. Capittel.

DOe gebood de Koninck van Engelandt eenen van zijnen Herauten dat hy soude gaen besien dien schoonen hoop / ende ondersoecken wie de Heere was van hun-lieden / ende dat hy hem groeten soude van zijnent wegen : ende terstondt schiet de Heraut van de Coningh van Engelandt / ende hy stack zijn Paerd / ende maeckte soo veel dat hy quam seer na by hun-lieden / ende besaghse wel oft geerne / om datse in schoone ordinantie reden / ende alle de peerden even gelijck. Soo en wist hy niet wat doen / want het dochte hem Engelen te zijn uyt'en Hemel gekomen / want van zijn leven en had hy noyt soo schoonen hoop gesien. Soo nam hy eenen moed / ende hy gaf hem in de bewaernisse Godts / en quam seer na by de leste / ende al bevreest ende bevende / seyde hy : Godt groet u mijn Heeren. Weet dat de Koningh van Engelandt mijn Meester / die my volght / my sendt tot u om te weten wie de Hooftman is van dit schoon geselschap. Vriend seyde een van hun-lieden / het hoort onder Jan van Parijs / onsen Meester. Is hy hier ? Ja / antwoorde de Francoysen / hy rijdt van verre voor. Dunckt u (seyde hy) dat ick hem sal mogen spreecken ? ende op wat Peerdt rijdt hy ? Ghy sult hem wel mogen spreecken ; maer ghy moet u haesten ende lichtelijck rijden. Ende hoe sal ick hem kennen ? Ghy sult hem mogen kennen / by dien dat hy gekleedt is gelijck als d'andere maer hy draeght een kleyn wit roedeken in sijn hand. Doe bedanckte hun de Heraut / ende reed door 't gedrangh / siende soo grooten triumphe / dat hy daer af bykans in dwerperije stondt / soo reedt hy soo lange dat hy sagh den geene die men geseyd hadde / ende hy groetede hem eerwaerdelijck / seggende : Seer hoogh geboren ende machtige Heere / ick en weet uwe titels niet / daer ick u mede soude mogen eeren / soo doe ick tegen u mijn onschuld. U believe te weeten mijn beduchtige Heere / dat de Koninck van Engelandt mijn Meester my heeft gesonden voor uwe heerlijckheydt om te weeten wat Lieden dat ghy zijt / want hy is hier seer by / ende hy begeert seer te zijn in uwe geselschap. Mijn vriend gy sult hem mogen seggen / dat ick my gebiede in zijn goede genade / ende is 't dat hy een luttel lichtelijck aenrijdet / soo sal hy ons mogen achter-halen / want wy en rijden niet seer sterck. Ende wie sal ick hem seggen dat ghy zijt ? Mijn vriendt / seght hem dat ick Jan van Parijs geheeten ben. De Heraut en dorste hem niet meer vragen / besorgende dat hy hem mocht belgen. Doen keerde hy weder tot zijnen Heere / al verwondert van 't geene dat hy daer sagh / ende vertelde hem de triumphen ende nieu-maren die hy gehoordt ende gesien hadde / ende dat'er waren ontrent twee-hondert Paerden al van eenen hayre / ende daer waren hondert Mannen ende hondert Pagien al van eender kleeding / ende van eenen ouder / de schoonste Lieden die hy oyt gesien hadt / soo soude ick eer gelooven dat 'et sterffelijcke geesten zijn. Nochtans ben ick tot hun-lieden gegaen / ende heb soo veel gemarckt / dat ick hun Meester gesprocken ende van uwent wegen gegroet hebbe. Ende hy heeft my geseyd dat hy genoemt is Jan van Parijs / maer vorder en heb ick hem niet dorven vragen. Ende ooch en isser geen onderscheyd tusschen hem ende sijn volck / dan

dat hy eenen witten stock in syn hand draeght / ende hy is wonderlijcken fris boven alle d'ander / ende hy en rijdt soo seer niet gy sult hem wel haest achterhaelt hebben.

Hoe de Koningh van Engelandt Jan van Parijs achterhaalde, ende t'samen spraken.

Het XVIII. Capittel.

WEl aen laet ons rijden / seyde den Koning van Engelandt. Ende hy geboodt sijne opperste Baender-heeren dat zy by hem rijden zouden in fraey ordinantie. Soo reeden sy soo lange dat sy quamen ende genaeckten aen de achterste. Ende als hy die sagh / soo was hy daer af seer verwondert / ende hy groetese minnelijck / ende sy antwoorden hem ende groeten hem wederom. Mij[illegible] Heere (seyde de Koning van Engelandt) ick [illegible] Jan van Parijs / om ons [illegible] gesepd heeft / dat hy Heere is van desen [illegible] Volcks. Heere (seyden sy) wy syn sijne Dienaers: Ghy sult hem vinden een luttel voorder / aldaer draeght hy eenen witten stock in syn hand / ende hy rijdt voor om des stofs wil. Doe seyde de Koning van Engelandt / ick gae hem spreecken / ende soo langh reedt hy siende hier ende ginder / dat hy quam tot Jan van Parijs / ende hy groete hem / seggende: Godt geve Jan van Parijs eere ende vreught / ende en belght u niet / want ick en weet den tijtel niet van uwe principaele heerlijckheydt. Heere (seyde Jan van Parijs) ghy weet 't wel / want Jan van Parijs dat is mijnen rechten tijtel: Zijt welkome / ende is 't dat 'et u belieft ghy sult my den uwen seggen. Geerne seyde den Koningh ick heete de Koningh van Engelandt Godt geeve u geluck seyde Jan van Parijs / ende waer reyst ghy in dese contreye? Certeyn seyde de Koningh ick gae in Spaengien des Koninghs Dochter te houwelijck nemen. Godt geve u een goed fare / seyde Jan van Parijs / ick gae den tijdt korten achter Lande / want het verdroot my seer te Parijs te zijn / en daerom heb ick gedacht dat ick wil gaen tot Bordeaux ende elders is 't dat 'et in mijnen sin komt. Nu seght my beminde Heere (seyde de Koningh) is 't dat u belieft / van wat staet zijt ghy / die su[l]cken menighte van Volcke met u leydet / want het is de schoonste hoop die ick opt sagh. Voorwaer (antwoorde hy) ick ben een rijck Borgers Sone van Parijs welcke langh overleden is / ende liet my veel goeds achter / soo ga ick des een deel verteeren / kan ick / ick sal wederom ander vergaderen. Hoe vergaderen seyde de Koningh / ende voert ghy al dese staet op uwe kosten? Ja ick certeyn (seyde hy) ende 't is seer luttel voor my / aen-gesien 't gene dat my mijn Vader achter-gelaten heeft. By mijnder trouwen (seyde de Koningh) ghy sult des haest ten eynde zijn / want daer en is geen Koningh op aerdrijck / [illegible] hem wel zwaer vallen soo [illegible] onderhouden. Certeyn seyde [illegible] mede en dorft ghy u niet bekom[illegible] ick hebs wel meer elders: maer [illegible] aen-rijden / want wy moeten [illegible] ses mijlen na ten minsten by Orleans [illegible]pen. Doen gingen sy stercker aen-rijden dan sy plegen. Ende de Coningh seyde onderwijlen tot sijn Volck: Dese Man is sot dat hy alsoo gaet 't sijne verteeren achter Lande / met soo grooten triumphe / al ware hy oock een Koningh oft Keyser. Heere seyden zijn Lieden / hy heeft een seer schoon wesen / en ware hy niet wijs / hy en soude met geenen gelde sulcken hoop Volcks konnen vergadert hebben. Het is waer seyde de Koningh / ende ick en weet oock niet wat dencken: maer het is my een onmogelijck dinck om te gelooven / dat een Burgers Sone van Parijs sulcken staet soude mogen blijven houden. Daer stack hy zijn Paerd ende quam spreecken

Digitized by Google

met Jan van Parijs/ die geen werck van hem en maeckte dan als 't pas gaf ter goeder wijse. Soo hield hy hem seer schappelijck : ende hadde een seer frap weselijckheyd. Alsse waren by een vlecke geheeten Actenay/ soo seyde Jan van Parijs tot den Coningh van Engelandt / welcke seer sterckelijck op hem sagh. Heere waer 't saecke dat'et u beliefde in dancke te nemen t'avond met ons te komen eten/ soo souden wy goede ciere maecken. Ick weets u grooten danck (seyde de Koninck) mijn Vriendt/ maer ick bidde u dat gy met my komt/ ende wy sullen kouten van de dingen die wy gesien hebben. Ick dancke u hooghlijck (seyde Jan van Parijs) ick en soude om geen saecke mijn Volck willen verlaten. Ende als sy van veel dingen spraken/ soo reden sy soo lange datse quamen ter plaetsen daer sy logeeren souden/ aldaer vond hy zijn Fouriers die de Herbergen bereyd hadden op 't kostelijckste als men soude konnen beschepden. Want de Kocks ende Hof-meesters gingen voor/ op dat alle dingh gereed zijn soude als hy quame. Het welcke de Coningh van Engelandt niet en dede. Waerom moeste hy voor goed nemen/ 't gene dat hy vandt in de Gasteryen/ die dickwils qualijck bereeht waren. Als sy nu gekomen waren by der Stadt/ soo gingh iegelijck in zijn Herberge niet zijn geselschap.

Hoe de Koningh van Engelandt in zijn Herberge gingh/ ende hoe hem Jan van Parijs van sijn goeden over het avond-maeltijd sond

Het XIX. Capittel.

Als Jan van Parijs in zijn Herberge gekomen was/ soo was hy wel blijde/ want hy was seer wel voorsien ende t'avond-maeltijdt bereydt/ ende daer was groote menighte van Wild-braed ende Gevogelte van alle soorten/ want daer waren Lieden die anders niet en deden dan het landt reysen/ om te vinden ende te koopen al 't gene dat hun-lieden van node was/ soo dat hun-lieden niet en gebrack. De Koningh van Engelands Volck deden slaen/ Ossen ende Hamels/ en oude Hoenderen / sulcks als sy gevinden kosten/ ende gy kunt wel dencken oft sy seer morwe waren. Als 't tijd was d'avond-maeltijdt te eten soo dede Jan van Parijs den Koningh van Engelandt dragen in groote goude schotelen/ allerhande soorten van Spijse / ende Wijn met grooten hoopen : Waer af de Koningh ende alle Engelsche verwondert waren. De Koningh danckte se ende sat ter Tafelen om te eten/ terwijle dat den kost warm was/ want zijn eten en was niet gereed. Groote sprake hadden de Koningh ende zijn Volck van Jan van Parijs. Eenige seyden : Hy is wel dwaes dat hy alsoo sijnen Schat verteert / de welcke onmogelijck is dat hy hem lange duuren magh. De ander seyden / voorwaer hy heeft nochtans fraey weselijckheydt / ende schijnt wel een wijs Man te zijn. Seecker (seyde d'ander) ick verwonder my van sijn prentsheyd die hy bewijst / want hy en maeckt niet meer wercks van den Koningh dan van sijns gelijcke. Maer waer heeft hy soo haest dese provisie gevonden/ seyde de Koningh/ die hy ons gesonden heeft ? ende wat een Keucken-werck heeft hy ? Voorwaer het is hard om gelooven die 't niet en sage : nochtans is 't een schoone tijd-kortinge in zijn geselschap te zijn. Gode geve dat hy onsen wegh reyse. Seecker Heere/ seyde een Engels-man / soo doet hy oock tot Bordeaux toe/ alsoo hy seyd. Ick ben daer af seer blijde (seyde de Koningh) wy en hebben hem niet te senden/ maer ick wil dat uwer sesse zijn/ die hem sult gaen dancken van de goeden die hy ons gesonden heeft/ ende ghy sult hem vragen of hy wil komen slapen in ons Herberge : want ick geloove dat wy 't beste quar-

quartier hebben / soo sult ghy sijnen staet sien ende sijn maniere van doen. Geern Heere / ende wy sullen u daer af yet weten te seggen / is 't dat hun belieft ons in te laten / ende wy sullen Jan van Parijs groeten van uwent wege / ende zijn Edel geselschap.

Hoe de Koninck van Engelandt sandt sesse van zijn Baender-Heeren tot Jan van Parijs / hem danckende van zijn goeden die hy haer gesonden had / en hoe hy by hem in de Kercke quam.

Het XX. Capittel.

DE Baender-Heeren des Konings van Engelandt gingen heenen in 't quartier van Jan van Parijs / 't welck sy vonden al begraven ende met Boomen besloten / ende wachters aen de Poorte. Doen waren zy al verwondert / ende zy vraeghden de Wachters wien datse aen-gingen. Sy antwoorden hun : wy staen onder Jan van Parijs / ende ghy / wien gaet ghy aen? Mijn Heeren / wy zijn van des Konincks van Engelandts Volck die heeft ons gesonden aen Jan van Parijs om hem te dancken van den goeden die hy hem gesonden heeft Is 't dat 't et u belieft / soo maeckt dat wy hem spreecken. Geerne (seyden sy) want hy heeft ons bevolen / dat men den Engelschen geen dingh weygeren en soude / om dies-wille datse in zijn geselschap gekomen zijn. De Baender-heeren gingen binnen / al verwondert van 't geene dat sy sagen. Ende als zy waren voor 't Logijs van Jan van Parijs / soo vonden zy ander Wachters die de Poorten bewaerden / welcke sy reverentie deden / ende seyden de sacke waerom sy quamen. Doe gingh de Capiteyn van de Guarde vernemen oft hyse soude laten in-komen. Ende terstond als hy wederom gekomen was / seyde hy tot de Engelsche : Mijn Heeren / onse Meester sit ter Tafelen / maer dies niet tegen-staende hy wil wel dat gy binnen komt / volght my. Hy gingh voor en de Baender-heeren na / ende als hy in de Sale quam soo viel hy op zijn knien / ende alsoo deden oock de Engelsche. Als sy sulcken staet sagen / ende dat Jan van Parijs alleen aen de Tafel sat? ende sijn volck om hem / ende degene die hy toe-sprack / settede hun knien op d'aerde / soo waren sy daer af verwondert. De Sale was al behangen met koselijcke Tapitserye / ende den Hemel ende de Vloer wel bespreyd / oock festeerde Jan van Parijs d'Engelsche wel / ende dede hunlieden goede chiere. Ende etende / soo koutede hy lange met hun-lieden. Ende als hy gegeten hadde ende de gratie geseyd was / soo begosten alle soorten van Instrumenten te speelen met groote melodye. Men leyde de Engelsche om te eten met de Baender-heeren van Vranckrijck / ende sy werden seer wel gedient / ende al met warme spijse. Soo verwonderden zy hun seer van de groote volheyd van goeden die daer waren / ende van de groote menighte van goud ende silver-werck dat daer was. Na den eten namen d'Engelsche oorlof / ende keerden weder tot den Coningh / den welcken sy vertelden al in 't lange / 't gene zy hadde gesien : waer af hy hoe langer hoe meer verwondert was. Soo wist hy niet wat seggen / dan dat hy hem niet verlaten en soude / soo lange / als hy hunnen wegh houden woude. Smorgens gingh Jan van Parys ter Kercke / daer was een rijckelijck Pavelioen oft tente gehangen. Ende daer na werd de Misse begost met fraeye Sangers die hy met hem leyde. Dit werd den Coningh verteld / dewelcke quam soo haest als hy mochte ter Kercken. Jan van Parijs ontboode hem / dat hy soude komen in zijn Pavelioen : doe gingen sy hem halen / ende seyden hem Heere / Jan van Parijs bid u / dat ghy

sond willen komen in zijn Paveljoen / soo sult ghy beter tot uwen gemacke zijn. De Coningh seyde hun : Ick sal geerne gaen. Ende als de Coningh in 't Paveljoen gingh : soo groetede hy Jan van Parijs : dewelcke hem weder groete / ende hy maeckte hem plaetse by hem. Het was schoon om sien dat Paveljoen van binnen / ende de schoone kussens die daer waren / als oock het cieraed van de Capelle. Als de Misse gedaen was / soo nam yegelijck oorlof / ende sy quamen in hun logijs om te ontbijten. Jan van Parijs sandt de Coningh van Engelandt al warme kost / alsoo hy des savonds gedaen hadde. Daer na saten sy te Peerde / ende reden in der manieren als gy gehoort hebt / tot Bordeaux toe / daer Jan van Parijs zijn Herberge altoos gemaeckt vond / ende verciert / ende voorsien met victualie / ende t'elcker maeltijdt sandt hy 's den Coninck van Engelandt / dewelcke hem seer verwonderde van waer sy komen mochten / in soo kleyne Plecken als sy somtijds hadden.

Hoe de Koningh van Engelandt ende Jan van Parijs te gader reden ende kouteden van hunne reyse.

Het XXI. Capittel.

OP een tijdt als sy reden over geen zijde Bordeaux / soo vraeghde de Coningh van Engelandt Jan van Parijs / oft hy gaen soude tot Bayonne / ende Jan van Parijs antwoorde ja. Ick woude wel (seyde de Coningh) dat 'et met uwe reyse gelegen ware te komen tot in Spangien. Certeyn (seyde Jan van Parijs) misschien sal 't soo zijn. Want komt 't my in den sin / soo sal ick 't volbrengen / believe 't Godt. Want niemandt anders en ben ick onderworpen (naest Godt) dan mijn sin oft wille. Want om geen Mensche die leeft / en sal ick doen dan na mijnen wille. 't Is een groot dingh (seyde de Coningh) ende is 't dat ghy lange leeft / ghy sult uwe voornemen moeten veranderen / oft ghy sult gevoelen wat armoede is. Seecker (seyde Jan van Parijs) daer voor en heb ick my niet te wachten / want ick hebbe meer goeds dan ick sal konnen verteeren mijn leven langh / ende den staet die ick houde. De Coningh sagh sijn volck aen / ende seyde in hem selven / dat dese Man niet wel by sijn natuurlijcke sinnen en was / ende hy was heel verwondert / ende hy en wiste niet wat hy dencken soude. Maer soo veel wasser af / dat Jan van Parijs den Coningh soo wel te vreden hield / als hy oyt zijn leven hadde geweest. Op een tijdt soo begoste 't te regenen / ende als Jan van Parijs ende sijn Lieden sagen / dat den regen quam met geweldt / soo namen sy hun Mantels ende reys-kappen / ende quamen toe by den Coningh / dewelcke hun begost te aensien in sulcken doen / datse hun niet en hadden te wachten voor den regen. De Koninck seyde : Jan van Parijs mijn vriend / ghy ende u volck hebt gevonden goede kleederen tegen den regen ende 't quaed weder / want hy noch zijn volck en hadden geen Mantels / ende doe ter tijdt en werden sy niet gebruyckt in Engelandt / ende oock en wisten sy de manieren niet om die te maecken. Ende alsoo droegen de Engelsche hun goede kleederen / diese hadden doen maecken tot de Bruyloft. Want in hun Landt en wist men niet te spreken van Malen te dragen ofte Waguen te voeren. Daerom meught gy wel dencken / hoe hun kleederen te geraecken waren / sommige waren langh / d'ander kort / d'andere gevoedert met Marters / met Vossen / ende andere voeringen / die gekrompen waren van den Water / ende 's anderdaeghs sagh men 't Laken / dat stond gekrinpelt op de voorst. voederingen / die

Digitized by Google

die bedorben waren. Doen antwoorde Jan van Parys den Coningh aldus: Heere / ghy die een Coningh zijt / ende een groot Heere / soud u volck doen hupsen dragen / om hunlieden te bedecken by tijden als 't regent. De Coningh begost om dese woorden wille seer te lacchen / ende antwoorde hem: Voorwaar mijn Vriend / men soude moeten hebben seer veel Elephanten om soo veel hupsen te dragen. Daar na trock hy tot zijn Baender-heeren / seggende al lacchende: hebby wel gehoord wat dese Gilde geseyd heeft? en toond hy niet dat hy sot is? Hem dunckt om den grooten staet die hy heeft (dien hy niet verkregen en heeft) dat hem geen dingh onmogelijck en is. Heere (seyden de Engelsche Baender-heeren) het is een lustige tijdt-kortinge by hem te zijn. Soo en behoorde 't u niet te verdrieten / want hy doet u veel deughden / ende oock reyst ghy met hem te vrolycker over Landt: ick woude dat 'et Godts wille ware / dat hy woude met u ter bruyloft gaan / want al uwen staet sou daar by ge-eert worden / indien dat hy hem aen u verhuuren woude / ende dat ghy hem een goede somme gaeft. Ick soude wel willen seyde de Coningh / maer waer 't saecke / dat hy seyde dat hy niet van onsen Volcke en ware / dat soude ons een groote verachtinge zijn / de Vrouwen souden onsen staet luttel achten tegen de syne. Voorwaer seyden de Baender-heeren / ghy seght waer. Soo lieten de Engelsche hier mede hun redenen varen / want de regen viel hun soo zwaar over den hals / dat daer niemand en was / hem en verlanghde na de Herberge. Als sy in de Stadt waren / soo gingh jegelijck logeeren ter Herberge die hem bereydt was. Maer Jan van Parijs sond altoos de Coningh van Engeland van syne goeden.

Hoe dat in 't passeeren van een kleyn loopende Water veel van des Coninghs Volck verdroncken / ende hoe Jan van Parijs ende syn Volck stoutelijck over gingen.

Het XXII. Capittel.

DEs anderen daaghs smorgens quamen sy te Bayonne / ende van daer vertreckende / vonden sy onder-wegen een Riviere / ende alsoo de Coningh van Engelandt ende zijn Lieden die voren waren / begosten te voet te passeeren / verdroncken daer t'sestigh / die qualijck op-geseten waren / waer af de Coningh seer t'onvreden was. Ende Jan van Parijs / die al sypverlijck na quam / en was niet seer verbaest van de Riviere / want hy en syn geselschap waren wel op geseeten. Ende als sy waren aen de Riviere / begosten sy over te passeeren d'een voor d'ander na / in sulcker manieren datse al over quamen door den wille Godts: Want 't Water was groot geworden / ende hadde de Brugge af-geworpen die daer was / waer door dat 'er groot perijckel was: Maer op dat pas wachte hem Jan van Parijs ende zijn Volck / datse niet en verdroncken. De Coningh van Engelandt stondt op de kant van de Riviere / misbaer maeckende over zijn Volck dat hy verlooren hadde / en sagh hoe dat Jan van Parijs passeerde / ende hy was verwondert dat niemand van zijn Volck en verdronck in dat loopende Water. Ende als sy over waren / soo begost de Coningh te seggen tot Jan van Parijs: Mijn Vriendt / ghy hebt beter geluck gehadt dan ick op dese Riviere / want ick 'er veele van mijn Lieden verlooren heb. Doe begost Jan van Parijs te grenschen ende sprack tot hem: ick verwonder my van u / die soo machtigh ende rijck zijt / dat ghy niet en doet een Brugge nae-dragen / om u Volck over te setten / als men aen de Rivie-

Rivieren komt / want hier hadde 't hunlieden wel van noode geweest. De Coningh nam het aen als oft hy grenschte, niet tegenstaende zijn verlies / ende seyde: Voorwaer gy geeft my goede redenen. Wel aen laet ons aen-rijden / want ick ben seer nat / daerom soude ick wel willen in de Herberge zijn. Doen seyde hem Jan van Parijs (als de gene die hem geleyde ende veynsde als of hy 's niet verstaen hadde) Heere / laet ons een weynigh jagen in dit Bosch. Ter goeder trouwen (seyde de Coningh) ick en heb nu genen lust om te hopen. Soo reden sy soo seer dat sy quamen elck in hun Herberge / daer al de Engelsche klaeghden ende misbaer maeckten / om hun Vrienden en Magen die verdronckten waren in de Riviere. Nochtans bedreven sy de meeste vreught die hun mogelijck was / want sy moesten gaen ter Bruyloft / 't welck eensdeels dede hunnen druck vergeten / ende sy bleven twee of dry dagen stil leggende. Als 't op een ander tijdt gebeurde datse op 't Velt waren / ende dat de Coninck eensdeels zijn leet vergeten hadde in 't rijden / vraeghde hy Jan van Parijs: Mijn lieve Vriend ick bid u / seght ons / om den tijdt te korten, om wat saecken dat ghy komt in dit Spaensche Landt? Voorwaer Heere / seyde Jan van Parijs / ick sal 't geerne seggen. Ick segge ende verseeckert u voorwaer / dat 'et geleden mach zijn ontrent vijftien jaer / dat mijn Vader wijlen die Godt genadigh zy / quam jagen in dit Landt / ende als hy van daer scheyde / soo leyde hy een strickken eender Eynde / ende ick kome my hier verweyden / om te sien oft die Eynde gevangen ware. By mijn trouwe (seyde de Koninck al lacchende) ghy zijt een groot Jager / die soo verre komt soecken uw Weyd-werck / Voorwaer / waer 't dat zy gevangen ware / zy soude verrottet zijn / ende ge-eten van den wormen. Ghy en weet (seyde Jan van Parijs) den aerd niet / want de Eynden van desen Lande / en gelijcken niet de uwe / want dese houden hun seer lange sonder daer op te peynsen. Om dese antwoorde loegen de Engelsche seer / dewelcke niet en verstonden tot wat eynde dat hy dat seyde / ende sommige seyden dat hy sot was. Als sy waren seer na by de Stadt van Burgos / daer de Coningh ende de Coninginne van Spangien waren / ende in welcker Stadt de Bruyloft soude gehouden worden / seyde de Koningh tot Jan van Parijs aldus: Jan van Parijs mijn Vriendt / is 't dat ghy wilt komen met my tot Burgos / ende u my verhuuren / soo sal ick u overvloedelijck veel Geldts geven / ende oock sult ghy sien een seer schoone vergaderinge van Vrouwen ende Heeren. Heere / seyde Jan van Parijs / van daer te gaan / en weet ick niet wat ick daer af doen sal: Maer aen-gaende dat ick my u verhuuren ende geven soude onder uwe subjectie / dat en derfdy niet dencken / want voorwaer om uwe Coninghrijck en soude ick dat niet doen / noch u geld en hebbe ick niet van doen / want ick des hebbe meer dan ghy. Als de Coningh hem dus hoorde versaecken oft weygeren / was hy daerom seer droeve / ende hadde wel gewilt dat Jan van Parijs in Vranckrijck geweest hadde: beduchtende / waer 't saecke dat hy te Burgos ginge / dat zijnen staet niet en soude geacht zijn tegen den zijnen: Soo en dorst hy hem niet meer daer af spreecken / dan dat hy hem seyde: Seght by uwer trouwen / en denckt ghy daer niet te komen? By mijnen eedt (antwoorde Jan van Parijs) by avontuuren sal ick 'er gaen / ende misschien niet / na dat 'et my in den zin komt. Hier mede lieten sy hun redenen vaeren: maer de Coningh peynsde wel dat hy daer komen soude / waer af hy ontsteldt was / maer hy en dorste daerom geen ander gelaet toonen. Des avonts logeerden sy alsoo sy gewoon waeren. Ende des anderen daeghs smorgens / soo seyde Jan van Parijs tot den Koningh dat hy hem niet verbeyden en sou-

de

Digitized by Google

de / want hy en soude dien heelen dag van daer niet gaen. Ende hierom soo vertrock den Coning van daer / sijnde op een Saturdagh / ende de Bruyloft soude gehouden worden des Maendaeghs daer aen volgende. De Coningh reed soo seere / dat hy op dien dagh te Burgos binnen quam / alwaer hy ontfangen werd in groote triumphe ende eere met alle zijn Baender-heeren ende Ridders.

Hoe de Koningh van Engelandt te Burgos quam / alwaer hy eerlyck ontfangen werd.

Het XXIII. Capittel.

Ontrent drie of vier uren des avondts quam de Coningh van Engeland te Burgos / alwaer hy wel ontfangen wierd / want daer was een seer schoone vergaderinge. By den Coningh van Spangien was de Coningh van Portugael / de Coningh ende de Coninginne van Arragon / de Coningh van Navarre / ende meer andere Princen ende Baronnen / Vrouwen ende Jonck-vrouwen sonder getal / die alle den Coningh van Engeland groote eere deden. Maer als de Dochter des Coninghs van Spangien hem wel hadde gesien ende doorsien / ende dat sy hem wel bemerckt hadde / soo en was sy daer af niet seer blijde / ende dachte dat 'et niet en was 't geene dat haer gebrack. Nochtans was de sacke soo verre gekomen / dat zy geen ander raed noch middel daer in geschicken en koste / om haers Vaders ende Moeders eere te bewaeren. Daerom sullen wy een luttel aflaten van zijn-lieden te spreecken / ende wy sullen weder-keeren tot Jan van Parijs / dewelcke reed den gantschen Sondagh / gelijck de Coningh van Engeland / tot op twee Mijlen na by de Stad / want hy wiste wel den dagh van der Bruyloft / ende hy quam logeeren in een kleyn Stedeken / 't welck lagh twee Mijlen van Burgos: Doe sand hy twee Herauten / vergeselschapt met vijf-hondert Ruyters / aen den Coningh van Spangien / van hem Logijs begerende in de Stad voor Jan van Parijs.

Hoe de twee Herauten als zy by der Poorten waren / alleen in de Stad gingen met twee Dienaers / die gekleed waren gelijck sy.

Het XXIV. Capittel.

De twee Herauten waren alle beyde gekleedt met een rijckelijck gulden Stuck / gemonteert op twee witte Hackenyen / soo kostelijck toe-gemaeckt dat 't wonder was. Als sy by de Stadt waren / soo deden sy aldaer hun Volck blijven / tot dat sy wederom quamen. Ende sy en leyden met hun niet meer dan elck een Pagie / dewelcke gekleedt waren met fijn Violet Fluweel / en oock was 't cieraed van Peerden van den selven. Aldus redense in de Stad / ende quamen voor des Koninghs Palleys / ende vraeghden de Lieden die sy aen de Poorte vonden / waer de Koningh was. Ende sy vraeghden hun wie sy waren. Wy zijn van Jan van Parijs Dienaers / die send ons hier / om den Koningh sommige dingen te seggen van sijnent wegen. Men gingh seggen den Koningh van Spangien / (die alreede ter Tafelen sat / ende alle zijn Baender-heerschap) dat 'er gekomen waren twee Herauten / soo wel gerust ende toe-gemaeckt als sy noyt gesien hadden / ende sy seggen dat sy Dienaers zijn van eenen geheeten Jan van Parijs / die hun-lieden tot u sent. Wat belieft u / mijn Heere / dat men hun segge? De Koningh seyde / houdse by u kouten / ende doet hun goede ciere aen / tot dat wy ge-eeten hebben / ende dan sullen wy met hun-lieden spreken.

Digitized by Google

Hoe de Koningh van Engeland begost te vertellen van de feyten van Jan van Parijs.

Het XXV. Capittel.

HIer-en-tusschen begost de Koningh van Engeland (die wel merckte dat Jan van Parijs ter Feeste komen wilde) te seggen in deser manieren: Mijn wel beminde Heere / ick bidde u dat ghy den Herauten goede antwoorde geeft / want gy sult groot wonder sien / ende ick meyne wel te weten wat hun Meester begeert. Wie is dese Jan van Parijs / seyde de Koningh van Arragon. Heere / seyde hy / het is een seer rijcke Burgers Sone van Parijs / ende hy voert soo schoonen sleep oft staet als opt mensche voerde. Doe seyde de Koning van Arragon / hoe veel is'er? De Koning van Engelandt seyde: twee of drie hondert Peerden / ende soo frissche lieden ende wel toe-gemaeckt / als gy u leven opt saegt na mijn duncken. Voorwaer (seyde de Koningh van Arragon) dat soude een wonder dingh zijn / dat een slecht Burger van Parijs soude mogen sulcken staet soo lange onderhouden / als tot hier toe te komen. Hoe (seyde de Koningh van Engelandt) 't Gout-werck en Silver-werck daer hy alleenlijck mede gedient wordt / is genoegh om een Koninckrijck te koopen / want ick verseker u dat 't eer schijnt eenen droom ofte fantasye te zijn / dan anders. Doe seyde de Koningh van Arragon / het ware een lust om te sien / daerom wy bidden u wat 'et koste / dat wy hem sien. Certeyn (seyde de Koningh van Engelandt) hy is soo quaet om vernoegen in eer-bewijsingh / als gy opt saegt / ende oock segge ick u dat hy Koninghlijcke eere niet meer en acht dan de zijne / anders is hy seer minnelijck ende seer gemeynsaem. Maer certeyn ick sal u wel meer seggen / want mijn dunckt hoe straye manieren dat hy heeft / dat hy eensdeels met'er Manen gequelt is. Want hy spreeckt somtijdts woorden die noch Hooft noch Steert en hebben / anders soude men hem wel achten voor een wijs Man. Wat seyde hy dan / lief Sone? seyde de Koningh van Spangien. By mijn trouwe mijn Heere / seyde de Koningh van Engeland / ick sal het u seggen: Op eenen tijd als wy te samen reden / soo regende 't seer harde / ende als hy ende zijn Volck aen-gedaen hadden seeckere Kleederen / die sy deden seecker Peerden dragen / die hun seer wel beschermden tegen den Regen: ende als ick hem seyde / dat hy wel voorsien was tegen den Regen: soo seyde hy tot my / dat ick / die een Koning was / mijn Volck soude doen Huysen dragen / om die te beschutten tegen den Regen. Om dies woordts wille begosten sy alle te lacchen. Nu wel aen mijn Heeren seyde de Koningh van Portugael / men behoort niet te gecken met de lieden in hun afwesen. Ick en geloove niet of hy is een wijs Man / is het dat hy kan vinden een maniere om sulcken hoop Volcks soo verre te leyden: Het en is niet waerschijnelijcken / dat het zy sonder groote wijsheyd ende verstand. Dese woorden des Koninghs van Portugael waren seer geloofselijck by de Heeren ende Vrouwen / want hy was seer wijs. Noch en hebt ghy 't al niet gehoort / seyde de Coningh van Engeland / ick sal u twee de schoonste kluchten seggen die ghy opt hoordet. Op eenen tijd als wy over een Riviere passeeren souden / soo verdronckender veel van mijnen Volcke / om des Waters wille dat seer sterck liep. Als ick nu uyt was op den kant / ende op 't Water sagh / soo quam hy tot my / ende om my wel te troosten / soo seyde hy tot my: Heere / ghy die een machtigh Coningh zijt / ghy behoordet met u te doen voeren een Brugge / om u Volck over de Riviere te doen passeeren op dat sy niet en verdroncken. Als hy dat geseyd hadde / soo

be-

begosten sy te lacchen in der Sale / soo seer dat wonder was. Ende het duurde lange eer hy stil ende te vreden was. De Dochter des Koninghs van Spangien / die dit al aenhoorde / seyde tot hem Mijn lieve Heere ende Vriend / ick bidde u segt ons 't ander dat hy u geseyd heeft. Seker / seyde hy / mijn Lief / geerne. D'ander / alsoo als wy te samen reden / soo vraeghde ick hem / om den tijd over te brengen / wat de oorsacke was waerom hy in dit Land quam. Hy antwoorde my / dat 'et ontrent vyftien Jaren geleeden was dat sijn Vader gekomen was hier te Lande / ende als hy weder-keerde / soo hadde hy een Eynd-vogel eenen strick geleyd / ende hy quam nu besien oft de voorsz. Eynd vogel gevangen was. Als men dese redenen hoorde / soo begost de Koninck te lacchen meer dan te voren. Ende alsoo lange maeckte de Koningh van Engeland 't geene dat hy vertelde van Jan van Parijs / dat de Avond-mael-tijd g daen was. Als de Tafelen opgeheven waren ende de gratie geseyd / soo sond de Koningh van Spangien om te halen de Herauten van Jan van Parijs / dewelcke waren frissche Mannen / ende even eens gekleed : daer na dede hyse komen voor alle 't Geselschap.

Hoe de Herauten van Jan van Parys quamen in de Zaele daer den Koning van Spangien was geseten met veel Koningen / Baender-Heeren / Ridders ende Vrouwen / om Logijs te begeeren aen den Koningh voor haer Meester.

Het XXVI. Capittel.

TEr begeerten van den Koningh van Spangien / quamen de Herauten in de Zale daer zy alle vergadert waren / ende seyden : Heer Koningh van Spangien / Jan van Parijs groet u ende alle het Geselschap / ende bid u dat'et u believe hem te doen bestellen een Logijs / dat bequaem zy voor hem ende sijn volck / in een Quartier van deser Stad besonder / ende hy sal u ende de Vrouwen komen besoecken / anders en sal hy niet komen. Ter goeder trouwen / mijn Vrienden seyde de Koningh / om Herberge en sal het niet achter blijven / want ick sal hem Logijs genoegh doen geven. Heere (seyden de Herauten) believe het u nu ons te doen bestellen / om te sien oft hy daer soude konnen Herbergen. Dat wil ick geerne doen seyde de Koningh. Doe gaf hy hun eene van zijnen Hof-meesters / en seyde tot hun-lieden : Nu gaet in Godts name / mijn Vrienden / ende hebt ghy yet van doen eyscht het / ende ick sal 't u-lieden doen bestellen. Grooten danck hebt Heere / seyden de Herauten. Doen gingen sy door de Stadt / ende wouden hun Herberge geven voor drie honderd Peerden / maer sy en achteden dat niet. Soo wierdense wederom gebracht voor den Koningh / welcke hun-lieden vraegden oft zy Herberge genoegh gevonden hadden. Voorwaer Heere neen / seyden zy / want wy behoeven wel thien werf soo veel / eer dat onse Meester ende zijn Volck mogen gelogeert zijn. Hoe seyde de Koningh / hebt ghy te logeeren meer dan drie honderdt Peerden ? Ja Heer / seyden zy / meer dan thien duysend / of hy en sal hier niet komen. Wy sullen het moeten hebben van de groote Kerck af tot beneden aen de Poort toe. Hoe seyde de Koningh / het is meer dan 't vierendeel van der Stadt. Heere wy en konnen ons niet met minders behelpen / alsoo ghy morgen sien sult. Ende voorwaer ghy sult het morgen wel vroeg hebben / want de Vrouwen hebben groot verlangen om uwen Meester te sien : Wy sullen terstond doen verhuysen de geene die daer gelogeert zijn / ende morgen

Digitized by Google

vroegh sullen 't gereet vinden. Hier op namen sy oorlof van den Koningh, ende seyden hem datse souden gaen halen de Fouriers, om de Herbergen wel vroegh te maken. Nu gaet vrylick (seyde de Koningh) daer en sal geen gebreck aen zijn, ende groetet oft beveelt my uwen Meester. Groote sprake werd daer gehouden dien nacht van Jan van Parijs, ende zy hadden verlangen na 's anderdaegs smorgens om hem te sien. Soo sullen wy van hun lieden laten te spreken, ende sullen seggen van de Herauten die uyt der Stad gingen, ende quamen tot hun vijf hondert Ruyters die sy daer gelaten hadden, seggende wat tijdinge dat sy gehad hadden, dewelcke niet op en hielden dien nacht hun te vercieren ende te kleeden op het eerlijckste als zy kosten.

Hoe de Herauten Jan van Parijs de antwoorde des Koninghs van Spangien brachten, ende hoe de vijf hondert mannen in de Stad trocken.

Het XXVII. Capittel.

DE Herauten reden den geheelen nacht, om antwoorde te gaen geven aen Jan van Parijs, van 't gene dat sy gedaen ende gehandelt hadden met de Koningh van Spangien. Soo deden sy soo veel dat zy quamen voor Jan van Parijs, ende vertelden hem in 't lange wat sy gedaen hadden, ende van de grooter schoonheyd van de Maget, dewelcke Jan van Parijs seer behaeghde. Daer na dede hyse weder-keeren om te gaen begeleyden de eerste vijf-hondert, om de Logysen te maecken. Na desen riep hy alle de Vorsten ende Baender-Heeren, ende badt hun dat sy wel onderhouden souden zijn bevel, na de forme ende maniere die hy hadde voor hem genomen te houden, soo dat men niet en derf vraegen of yegelijck groote begeerte hadde om hem wel te dienen ende te eeren, want anders en sochten sy niet, dan te doen dat hem aengenaem ware. Des anderdaeghs de Heeren en Vrouwen die ter Bruyloft waren gekomen, ende oock selve de Dochter van Spangien, stonden seer vroegh op, van sorge die zy hadden dat sy Jan van Parijs niet en souden sien inkomen. Daerom deden sy sluyten alle de voetpaden ende straten op dat Jan van Parijs niet en soude mogen voor-by rijden door eenigen anderen wegh dan voor by het Palleys. Ende hier-en-tusschen dat zy daer af spraecken, siet soo quamen de twee Herauten met de twee Pagien, toegemaeckt alsoo ghy vooren gehoort hebt. Daer na quamen de vijf-hondert Ridders in sulcker kleedinge. Soo liep de tijdinge in 't Palleys, dat Jan van Parijs quam. Eerstondt als zy de tijdinge hoorden, soo saghmen het volck komen met soo groote hoopen dat 'et wonder was. Ende als de Fouriers begosten het Palleys te genaken, alsoo als zy voor-by reden, de Koningh seer curieus wesende, om te weten oft Jan van Parijs in die bende was, soo spoede hy hem om tegen hun-lieden te spreecken, alsoo gy sult hooren.

Hoe de Fouriers passeerden voorby 't Palleys des Koninckx van Spangien, dewelcke hun-lieden wellkome hiet.

Het XXVIII. Capittel.

DE Koningh van Spangien seyde tot hun-lieden: Ghy Heeren ghy zijt wellkome. Seght ons, believet u, wie is Jan van Parijs? op dat wy hem kennen. Heere, seyde doen een van hun-lieden, hy en is in dit geselschap niet. Wie zijn dan? seyde de Koningh.

Wy

Digitized by Google

Wy zijn / seyden sy / de Fouriers / die hem komen zijn Herberge maecken. Als alle de Princen ende Vrouwen die daer waren / dese antwoorde hoorden / ende sagen sulcken hoop Fouriers / soo waren sy daer af alle verwondert. Doe seyde de Koningh van Spangien tot den Koningh van Engeland : Hoe behoude Sone / gy seydet dat hy niet meer en hadde dan ontrent drij hondert Peerden / ende daer isser voor by gereden meer dan vijf-hondert / ende oock en sal hy niet komen sonder groot geselschap. Certeyn / seyde de Dochter / het zijn frissche lieden / ende wel toe-gemaeckt : Seker gy behoort hunnen Heere wel te feesteeren / die ons komt soo grooten eere doen / dat hy t'onser Bruyloft komt / want de geheele feeste sal daer by ge-eert zijn. Voorwaer Dochter gy seght waer : Waerom sal ick ymand senden aen zijn Volck oft Lieden die gekomen zijn / om hem te doen versien aen Lijnwaet ende keucken-werck / ende Tapitserye / ende al 't geene dat hem van noode zijn sal. Doe riep hy sijnen Hof-meester / ende seyde tot hem : Gaet in den wijck die ghy sijnen Volcke bestelt hebt / ende maeckt dat men hun geve al 't gene dat sy behoeven sullen. Den Hof-meester gingh daer heenen / ende vantse alle onledigh / de sommige maeckten Taille-Boomen / de ander braken de huysen / om van d'een in d'ander te gaen : d'ander spanden de Tapitserye / 't scheen een wereslt te zijn. Als den Hof-meester dit sagh / soo was hy daer af verwondert / nochtans dede hy zijn boodschap / ende seyde tot hun / ick kome hier om u te seggen / dat 't geene dat u gebreeckt / het zy Silverwerck oft Tapitserye / ick sal het u doen leveren. Doe antwoorde een van de Herauten : Grooten danck hebbe den Coningh ende gy / seker ons en gebreeckt niet / want de Wagens sullen schier komen / die den Huys-raed mede brengen ende seght den Coningh / waer 't sake dat hy bestrickt ware van Tapitserye / goude oft Silverwerck / wy hebben des genoegh voor ons ende voor hem / is 't dat hy yet behoeft / om dies wille dat hy een grooten sleep van vreemde Heeren heeft / soo men seyd / soo komt het ons seggen / ende wy sullen doen stil staen tien oft twaelf geladen Wagenen / die hem wel gerieven sullen. Ick danck u seyde de Hof-meester : ende hier mede schey de hy van daer / als verwondert / ende hy quam tot de Coningh voor de Baender-heerschap ende de Vrouwen die seer nau luysterden. Seer verwonderde hun de Baender-Heeren ende de Vrouwen / van de boodschap die de Hof-meester gedaen hadde. Soo en spraken sy anders niet al 't Palleys door / dan van Jan van Parijs / na wiens komste sy seer groot verlangen hadden. Ende als zy-lieden aldus sonderlinge spraken / soo quam daer een Schildknecht loopen / die quam seggen : komt siet Jan van Parijs inkomen / haest u wel seere. De Coningen namen de Vrouwen jegelijck te hemwaerts / ende quamen alle aen de Vensteren van den Palleyse / de ander gingen buyten de strate om te beter te sien.

Hoe de Leydts-Mannen van de Wagenen van Jan van Parijs quamen in schoon ordinantie / ende achter hun de Wagenen van der Tapitseryen / Keuken-gereetschap / Klederen ende alle het Silverwerck.

Het XXIX. Capittel.

Twee hondert Mannen van Wapenen oft vrye Ruyters / quamen wel toe-gemaeckt / gewapent ende gebardeert alsoo de sake eyscht / ende daer gingen twee Trompetten voren / ende twee Switsers Trommelen / ende eenen Fluyter : ende dese Lieden waren op-geseten op goede Henghsten / die sy deden springen ende wichelen / dat 't een triumphe

was

was dit te sien / ende sy quamen twee ende twee in seer fraey ordinantie. De Koningh van Spangien vraeghde den Koningh van Engeland wat lieden dat dit waren. Heere (seyde de Koningh van Engeland) ick en weet'er niet af: want ickse niet gesien en hebbe onder wegen. Ende doe riep de Koningh van Navarre / dewelcke de Maget by der hand hield voor de venster: Wie zijt gy-lieden? Mijn Heeren / wy zijn de geleyders van de Wagenen van Jan van Parijs / die hier na ons komen. Och (seyde de Jonckvrouwe) wat eenen triumphanten staet is dit voor eens Burgers Soone; Ghy meught wel dencken / lieve Suster (seyde de Koningh van Navarre) dat ick'er af verslagen ben. By mijn trouwe / het dunckt my beter eenen droom te zijn / dan yet anders. Als sy alsoo te samen spraken / siet soo vertoonen hun de Wagenen van der tapitserye / midtsgaders groote henghsten / ende tot elcken Wagen acht Henghsten rijckelijck toe-gemaeckt / ende daer waren vijf-en-twintigh Wagenen / al bedeckt met fluweel op fluweel / voorwaer seer kostelijck. Als de Vrouwen dese schoone Wagens sagen / soo stondense alle verstockt oft verbaest / ende alle de Heeren ende Baroenen oock. Eylaeen! (seyde de Jonckvrouwe) wy en sullen hem niet sien / want hy behoord te zijn onder dese schoone ende rijckelijcke Wagenen. Ende doe riep de Koningh van Navarre / tot de gene die de Wagen-paerden menden / (want elcken Wagen hadde twee Mannen te voete / om de Paerden te bestieren / dewelcke seer lange ende stercke Mannen waren) seght mijn Vrienden / wat is in dese schoone Wagens? soo seyde daer een / 't is tapitserye. Ende als'er thien of twaelf voor-by waren / soo seyde hy tot eenen anderen: Seght my Vriend / wat is'er in dese schoone Wagens? Mijn Heere (antwoorde die) alle die met groen gedeckt zijn / zijn de Wagens van der Tapitserye ende Lijn-waet.

Waer van de Koningh ende alle die dese antwoorde hoorden / seer verwondert waren. Ja mijn lief (seyde de Maget tot den Koningh van Engelandt / ghy en hebt ons niet al geseyd 't gene dat gy wist van Jan van Parijs. Voorwaer mijn liefste / seyde de Koningh / ick en had anders niet gesien / dan 't gene daer ick u van geseyd hebbe / ende daerom ben ick seer verwondert wat dat zijn mach. Als zy aldus waren sprekende / soo waren de voorsz. Wagenen voor-by gepasseert. Na dese eerste Wagens / vernamen zy vijf-en-twintigh andere met groote Hengsten / gelijck d'andere / maer de Wagens en waren niet bedeckt / dan met groote panden van root leder. Ende terstond vraeghde de Koningh van Portugal: Seght gy Heeren / wat Wagens zijn dat / wien hooren die toe? Het zijn (seyden sy) de Keucken-Wagens van Jan van Parijs: voorwaer (seyde den Koning) ick soudet voor een groote eere houden / dat ick'er een half Dozijn hadde van sulcken / desgelijcks seyden oock de ander Koningen. O lieve Heere Godt (seyde de Koninginne van Arragon) wie is de gene die sulcken triumphe voeren oft onderhouden mach / en sullen wy hem niet sien; Als zy aldus waren koutende quam een hun-lieden seggen dat de Noen-Maeltijd gereet was. Om Godts wille (seyde de Vrouwe) en spreeckt daer af niet / want daer en is geen meerder genoeghte / dan te sien desen ontallijcken rijckdom. Als nu de voorsz. Wagens gepasseert waren / soo quamender vijf-en-twintigh andere / bedeckt met blaeuw Damast / ende de Hengsten bekleedt met den selven. Siet (seyde de Maget) hier komen andere Wagens / noch kostelijcker dan de andere. Ende als zy by waren / soo vraeghde men de gene diese menden / wien de voorsz. Wagenen toe-behoorden. Sy antwoorden / het zijn de Wagenen van de Kleederen van Jan van Parijs. Is 't mogelijck (seyde sy) wat

wat kleederen mogen daer in zijn? Wie soude mogen verdrieten dit te sien? Daer na riep sy selve uyt 'er Venster: Segt my mijn Vriend hoe veel is 'er van de Garderobbe? Ende hy antwoorde haer / vijf-en-twintigh. Voorwaer (seyde de Coningh) siet daer waer rijckdoms genoegh om te koopen alle onse Coninghrijcken / my dunckt dat ick droome als ick dit sie. Groot geruchte was 'er in de Stad / en sonderlinge op 't Paleys van de komste van dese Man. Want de Paerden brieschten ende bedreven sulcken geruchte dat 'et wonder was. De Coningh van Engeland was verslagen in het sien 't gene dat hy sagh / ende te hooren de redenen die in de Stadt omme-gingen van desen Man: want van hem en maeckte men geen werck meer: ja oock dat erger was / hy en hadde geene stade noch stonde te spreecken noch te speelen met zijn ondertrouwde / alsoo hy begeerde / waer af hy seer treurigh was. Doch om mijn reden kort te maken / na dat dese vijf-en-twintigh Wagens voor-by waren / soo quamen terstondt de andere vijf-en-twintigh Wagens / alle bedeckt met fluweel op fluweel karmosijn / gestickt met Goude seer rijckelijck / gefrenjt met cypers goud / dat blinckt tegen de Sonne dat 'et wonder was. Als men die sag genaken / soo spoeyde hem jegelijck om te sien soo wel de Heeren ende Vrouwen als 't gepeupel.

Hoe de Wagenen van het Silver-werck van Jan van Parys in quamen / vergeselschapt met twee hondert gewapende Mannen.

Het XXX. Capittel.

Veel waren verwondert dit siende: Voorwaer (seyde de Maget) ick geloove dat Godt uyt den Paradijse nu in-komen sal. Is 'er eenigh sterflijck mensche die sulcken Edeldom t'samen soude mogen brengen? Voorwaer antwoorde de Coningh van Navarre / waer het saecke dat men my geseyd hadde / dat 'et de Coningh van Vranckrijck geweest hadde / ick en souder my niet af verwondert hebben / want het

het is een seer schoon Koninghrijck / maer van desen die men seyd een Burger te zijn / en weet ick niet wat dencken / ende ick ben seer verslagen dat ick niet en weet waer ick ben. Hoe (seyde de Jonck-vrouwe) dunckt u dat de Koning van Vranckrijck wel soude komen soo veel doen als dese? Certeyn mijn lieve Suster / ick geloove ja / als hy 't wel verstaen hadde. Op mijner trouwe seyde de Maget het is een wonderlijck werck: het valt my seer langh dat ick hem niet en sie / om te weten of het een Man is gelijck d'ander. Soo lange spraken sy dat de vijf-en-twintigh Wagenen voor-by reden / uyt geseyd eenen / den welcken de Koningh vraeghde: Seght mijn Vriend / wat is'er in dese Wagenen die bedeckt zijn met Carmosijn? Heere / seyd hy / het is 't Silverwerck ende die bahu-koffers van Jan van Parijs. Ende terstond daer na quamen daer twee hondert Mannen van Wapenen / al toegemaeckt als om te vechten / ende sy quamen vier ende vier in seer schoon ordinantie sonder gerucht. De Coningh van Spangien riep den eersten / die droegh een Vaenken aen zijn Lancie / ende seyde tot hem: Gy Heeren Jan van Parijs is hy in dit geselschap? Heere seyde die / neen hy / hy en sal noch niet komen in twee uren / want hy ende zijn Principaelste deden hun Maeltijd buyten / maer wy zijn geset om te bewaren dese vijf-en-twintigh Wagenen die hier voren zijn. Als de Wagens ende de twee hondert Mannen van Wapenen gepasseert waren / soo seyde de Koning dat men soude gaen eten daer-en-tusschen. Maer de Vrouwen deden aen hem een versoeck / dat hy goede Wachters soude laten aen de Poorte / om te sien wanneer hy komen soude. Want sy seyden / alle zijn Lieden zijn gepasseert / ende oock en heeft hy'er niet veel met hem / soo en sullen wy hem niet sien inkomen. En sorght 'er niet voor / seyde de Koningh / want ick souder droeviger om zijn dan ghy. Daerom sal ick 'er soo goede Wachters setten / dat wy daer af de tijdinge wel weten sullen. Doe gingen sy 't Noen-mael eten / maer daer en werd niet gesproken over Tafel / dan van 't groot wonder 't welck sy gesien hadden. Waer af de Koningh van Engeland verslagen was / daerom en konde hy niet vrolijck zijn. De Koninginne van Spangien hielt hem aen ten besten dat sy koste. Als sy gegeten hadden ende de gratie geseyd / soo begosten sy te kouten van der Bruyloft: Maer siet / daer quamen twee Schilt-knechten / die seyden: Komt siet de schoonste Bende die oyt gesien was. Doe stond de Koninginne op met de Vrouwen / Baender-heeren ende Ridders / houdende elck een Jonckvrou by der hand na hunnen graed / ende sy quamen d'een in de vensteren / d'ander op voller straten / de welck soo vol volcks was dat 't wonder was.

Hoe de Artziers van de Guarde van Jan van Parys in-quamen met groote triumphe ende eere.

Het XXXI. Capittel.

TErstond quamen daer ses Claroenen seer wel toe-gemaeckt / die gaven soo soeten geluyt dat 'et een fraey dingh was om hooren. Daer na quam een Man van Wapenen zittende op eenen grooten Hengst / gebardeert ende springende / die droegh de Vane / ende na hem volghden twee duysent Artziers wel toe-gemaeckt / ende hadden al Wapen-rocken van gout-sme-werck / de welcke seer blincken tegen de Sonne / die seer schoon scheen. De Koninck van Spangien vraeghde den gene die de Vane droegh / oft Jan van Parijs daer was. Hy antwoorde / neen / het zijn de Archiers van zijn Guarde. Hoe seyde de

de Koninck / heet gy my die Archiers / dewelcke al schijnen groote Heeren te zijn? Voorwaer seyde de Capiteyn / ghy sult wel anders seggen eer dat hy ingekomen is. Soo reed hy voorby / leydende sijn Volck voet voor voet / twee ende twee in schoon ordinantie. Men en behoeft niet te vragen / hoe sy besien werden van Mannen ende Vrouwen. Ghy en soud niet hebben een enckel woordeken hooren spreecken / soo waren sy geneyght om te sien het wonder dat daer quam. Mits desen quam een van de Herauten van Jan van Parijs / begeerende van den Koninck den sleutel van der kercke / om daer vesperen te hooren / want Jan van Parijs woudese hooren den selven dagh / om dies wille dat 't Sondagh was. De Koninck seyde hem / mijn vriend gy sult hebben al 't gene dat ghy begeeren sult. Maer ick bidde u / is 't dat gy hier blyven meught / dat ghy blijft om ons Jan van Parijs te wijsen. Ick en mach (seyde de Heraut) op dit pas niet / maer ick sal u mijn pagie laten / die sal hem u wijsen. Hy en sal noch niet komen / want daer hebben noch te veel van zijn krijghs-volck te komen / die sullen eer inkomen / dan hy. Doe gingh hy wegh / ende beval sijn pagie dat hy 't haer al wijsen soude. De Maget riep de pagie die wel geleerd was / ende vraeghde hem na sijnen naem. Hy seyde haer dat hy Gabriel hiete. Nu Gabriel (seyde sy) ick bid u dat ghy van my niet en gaet / ende siet desen ringh dien schencke ick u. De pagie bedanckte haer hooghlijck / O mijn lieve Gabriel / sal Jan van Parijs noch niet komen? Mijn Juffrouwe seyde hy / als noch niet / want zijn Volck van Wapenen sullen eerst komen. Doen seyde sy : zijn dat niet de gene die passeeren? Neen seyde de pagie / het en zijn niet dan zijn Archiers van de voor-hoede / dier zijnder twee duysent / ende soo veel van de achter-hoede / ick en weet het niet of sy komen sullen met de Mannen van Wapenen ofte daer na. De Koningh ende alle de Vrouwen ende de Juffrouwen luysterden seer na de pagie / waer af zy seer verwondert waren. Doen seyde de Coningh van Arragon : Hoe gaet hy Oorloge voeren tegen eenigen grooten Prince / dat hy soo veel krijghs-volck mede leyd? Neen hy (seyde de pagie) neen hy / want het en is maer sijnen ordinaris ende dagelijckschen staet: By mijnen eedt / seyde de Coningh het is 't vreemste dingh daer ick opt af hoorde spreecken. Doen quamen daer andere ses Claroenen / gelijck de voorige / ende hun Hooft-man voor / die begelyden de andere twee duysent Voorwaer (seyde de Coningh van Engeland ick geloove dat dese lieden een der poorten inkomen ende eer ander uytgaen / om ons aldus te doen toeven. Voorwaer seyde de Coningh van Portugael / dat ware lofseliick gedaen. Doen sand hy twee Edel Baender-heeren in den wijck daer Jan van Parijs begeerde / die gingen 't al besien. Ende als sy wederom gekomen waren / soo seyden sy het gene dat zy gesien hadden / waer af sy alle verbaest waren ; Want alle de gene die (alsoo sy seyden) als sy in quamen / namen hun paerden / ende setteden hun in schoon slagh-orden ende harde trotsige ordinantie / ende ick segge u wel seyde de gene die de boodschap dede / is 't dat ghy hoe luttel twists dat 't zy / tegen hun-lieden maeckt / sy zijn lieden om te beschamen soo veel als 'er uwer is. Daerom en is 't niet wel toegesien / dat men soo veel Volcks in dese Stadt laet komen. Voorwaer (seyde de pagie die daer stond / en was geschickt om aen te houden Vrouwen ende Heeren / want anders en soude hy den last niet gehad hebben op de plaetse te blyven) ghy en dorst niet vreesen / want zy en komen hier niet om eenigh quaet te doen. Ende soo veel is 't / al waer 't dat gy 't hem weygerde / ende hy op u gram werde / uwe Stadt en

soude

soude u niet konnen beschryven. Nu voorwaer seyde de Koningh van Spangien / hy is seer wellekom / want hy doet ons groote eere aen. Hier-en-tusschen passeerden de ander twee duysent Archiers / die seer wel besien werden van segelijcken.

Hoe den Hof-meester van Jan van Parijs eerlijcken in quam met de hondert Staet-pagien / ende eenen schoonen hoop Volcks met Trompetten.

Het XXXII. Capittel.

NAe dat de Archiers ofte Schutters gepasseert waren / soo quam daer een frisch Man / lang ende wel geformeert / die was gekleedt in een gulden Stuck / met eenen Stock in zijn Hand / op een schoon grauw harkenye. Ende na hem quamen de Hondert Staet-Pagien van Jan van Parijs / gekleedt in fluweel Carmozijn / ende de Wambaysen gestickt met Goude seer rijckelijck / gemonteert met grauwe Paerden / bekleed met fluweel Carmozijn / gelijck de rocken van de Pagien / besaeyd met Goud-sme-werck wel dick. Die quamen superlijcken aen / seer wel geordineert twee ende twee / ende 't was seer schoon om te sien. Want sy waren uytgelesen ende hadden hayr soo blanck als louter gout / 't welck hun lagh en slogh op hun schouderen ; soo waren sy wel weerdigh besien te worden / oock waren sy van verscheyden ende meenige soorten. De Jongh-vrouwe meynde voorwaer dat de gene die voor dese Pagien reedt / ware sonder eenigh twijffel Jan van Parijs / daerom stond zy overeynde meynde hem te groeten met groote eerbewijsinge / ende soo deden oock veel Baroenen ende Vrouwen : maer die Pagie die veel wiste / werdes gewaer / ende seyde / Mijn Joffrouwe en verroeret u niet tot dat ick 't u seggen sal : Want de gene die ghy daer siet / is den Hof-meester van mijnen Heere / die dese weecke in het officie is. Ende weet mijn Vrouwe dat hunder vier zijn die dienen met 'er weecke / ende na hen leyd hy de Staet-Pagien. Daerom gaet hy besien hoe de logijsen gereed gemaeckt zijn. Doe quam daer een schoon bende met Trompetten / dewelcke terstond gehoort werden van de gene die in de Stadt waren. Dese waren bedeckt met gout-sme-werck / ende hun paerden oock tot'er aerden toe / ende daer waren twaelf trompetten. Na desen quam oock den Capiteyn / die droeg een baniere van blauw Taffetas / ende daer in en stonden geen Wapenen / van sorge dat monse mocht kennen. Hy was geseten op een schoon Paerd / al bedeckt met violet damast besaeyd met gout-sme-werck / ende was gekleed met het selve koleur. Was het paerd spijtigh / soo was oock zijn Meester die daer op sat. Ende na hem quamen duysent ende vijf hondert mannen van Wapenen / rijckelijck op-geseten ende gekleedt. De Pagie wees de Koningin ende Vrouwen alle de ordinantien / daer sy hun seer af verwonderden ende seyden alle dat hy een Man was om alle de Wereld onder zijn subjectie te brengen.

Hoe Jan van Parijs met grooter triumphe quam in de Stadt Burgos / ende voor hem een Ridder die sijn zweerd droegh in een kostelijcke scheyde / met 600. mannen.

Het XXXIII. Capittel.

ENde als de Mannen van Wapenen gepasseert waren / quam daer een Ridder gekleed in een gulden stuck besaeyd in den omslagh met Peerlen ende Gesteente / die reed op eenen grooten Hengst / bedeckt met den

den selven / dan dat de kousse of zadel-kleed was violet. Den Tabbaert van den voorsz. Ridder hingh ofte sleepte læger dan d'over-kleed van den Paerde / ende was geboordert met herminnen: dese droegh in sijner handt een Sweerd in de schepde / ende de schepde bedeckt met goud-sine-werck / ende kostelijck gesteente. Doe riep de Pagie soo seere / dat hy gehoort werd van de Heeren ende Vrouwen van den Palleyse / seggende: Wel aen mijn Juffrouwe / siet daer is de gene die 't Sweerd draeght van Jan van Parijs / seecker hy sal terstond hier zijn. Ay lieve vriend siet wel toe / op dat ghy hem ons wel ten tijde wijst. Dat sal ick doen seyde de Pagie. Terstond daer na quamen daer 600. Mannen / gemonteert op grauwe Hengsten / al van eenen hayre / ende van gelijcke harnas ofte kleedinge / al besaeyd met goud-sine-werck langhs de boorden / soo dat 't et een fraey dingh was om te sien / want boven op de Steert-rieme van de Paerden stonden groote silvere bellen die waren vast gemaeckt met zilvere ketenen al vergulded. Ende de Heeren die daer opsaten / waren soo schoone / datse scheenen natuurelijcke Engelen te zijn / ende sy waren gekleed met rijckelijck fluweel Carmozijn / gelijck de Pagien die vooren gepasseert waren / ende sy quamen twee ende twee in fraey ordinantie. De Pagie sagh Jan van Parijs komen / soo riep hy de Maget seggende: wel aen mijn Juffrouw / nu sal ick u wijsen de schoonste Christen-Mensch ende den Edelsten die gy opt saeght / dat is Jan van Parijs / siet daer beneden den genen die een kleyn wit stocxken in zijn hande draeght / ende eenen hals-band van goude aen sijnen hals / besiet hoe schoonen ende minlijcken Personagie dat hy is. Het goud van sijnen hals-ringh en beschaemt het koleur van sijnen hayre niet. De Maget was seer blijde van de redenen die de Pagie haer seyde: Soo quam Jan van Parijs / seer rijckelijck gekleed wesende / ende hy hem had hy sijn Lakeyen / die aen elcke zijde / in goude Laken gekleed. Als de Maget hem gewaere werd / soo werd sy terstond soo root / dat 'et scheen dat 't vyer haer upt het aensicht sloeg / soo werd sy heel bevangen. Als de Koningh van Navarre dit gewaer werd / duwde hy haer hand toe. Soo bedwong sy haer ten besten dat haer mogelijck was. Ende als Jan van Parijs recht voor haer was / en na by / soo reyckte sy hem een fraey bevallijcke Huybe die sy in haer hand had / ende groetede hem minnelijck. Als Jan van Parijs sagh dat sy soo schoon was werd hy gewondt met den schicht der Liefde / ende nam de Huybe / daer na dede hy reverentie / en bedanckte de Juf-vrouwe. Doe liep hy voorby / en zijn Volck hem na. De Koningh van Spangien was blijde van de schoone onthaelinge / die de Jongh-vrouwe hem gedaen hadde / sonder daer af van ymand gewaerschout te zijn / sy seyden alle dat de Jongh-vrouw seer eerlijcken gedaen had / ende de Jongelingh noch beter. Maer hier af en was de Koningh van Engelandt niet seer blijde / want hy dachte in zijn herte / dat hem dat soude mogen strecken tot eenige schade ende schande. Niet tegenstaende hy moeste 't lijden / ende hem selven bedwingen / soo 't hem best mogelijck was / om zijn eere te bewaeren. Als nu Jan van Parijs in-gekomen was / alsoo gy gehoord hebt / quamen de vijf-hondert Mannen van Wapenen van de Arrier-guarde / dewelcke achter gebleven waren / om te weten of Jan van Parijs yet van doen soude hebben. De Heeren ende Vrouwen waren seer verwondert / soo veel Volckx te sien / ende de Jongh-vrouwe / seyde: O Godt van den Hemel / zijnder noch Krijghs-lieden? Mijn Vrouwe / seyde de Pagie / het is de achterhoede van onsen Heere / dewelcke vijf-hondert zijn gelijck de gene die vooren gepasseert zijn. By mijn eed / seyde de Koningh van Navarre / het waer quaet twist maken tegen sulcken Man / ick

ick geloove dat in de Wereldt soo veel rijckdoms niet en is / als wy heden gesien hebben. Want eer dat 't al gepasseert was / soo was 't drie of vier uren naer noens. De Vrouwen quamen voor de Coningh / hem biddende dat 't hem beliefde Jan van Parijs te doen halen / ende de Coningh beloofde haer dat hy ymand senden soude.

Hoe de Koningh van Spangien den Grave van Quarion / met noch een Baron / sondt aen Jan van Parijs om hem ter feesten te nooden.

Het XXXIV. Capittel.

DE Koningh van Spangien riep den Grave van Quarion / ende eenen anderen van sijnen Baroenen / ende seyde tot hun : Gaet henen tot Jan van Parijs / ende groetet hem van mijnent wegen / ende seght hem dat ick ende de Vrouwen hem bidden / dat hem believe in ons Palleys te komen om de Feest te beginnen. Terstond scheyde de Grave met zijn geselschap om de boodschap te doen / ende als sy quamen in 't Quartier oft wijck van Jan van Parijs / vondense de straten alle begraven ende sterck gemaeckt met goede Draeyboomen / en met een groot getal Volcks van Wapenen die deselve bewaerden / al gerust als om te vechten. Soo vonden sy de Wachters van den eersten Draeyboom / dewelcke hun vraeghden wien sy aen-gingen. Wy zijn seyde de Grave / van des Coninghs van Spangiens Volcke / dewelcke ons sent aen Jan van Parijs. Is hier enig Hertog oft Grave ? Ja 't certeyn seyde de Grave van Quarion. Nu komt dan binnen met u geselschap. Doen gingen sy binnen / ende sagen de straten behangen met kostelijcke tapitserye. Ende als zy waren voor 't logijs van Jan van Parijs / soo vonden sy groote meenighte van Volcke van Wapenen / die hadden alcsen of partisanen in hunne handen / om te vechten / ende daer stond de Hopman voor de poorte van 't logijs in seer rijckelijcken staet. De Grave van Quarion vraeghde hem / oft hy Jan van Parijs soude mogen spreecken. Wie zyt ghy / seyde de Capiteyn. Ick ben de Grave van Quarion / den welcken den Koningh van Spangien last gegeven heeft / dat hy Jan van Parijs soude komen spreecken. Komt volght my met uwen Volcke seyde hy. Als sy nu in den eersten sale gekomen waren / dewelcke seer groot was / ende rontom met Tappeten behangen met een gulden stuck met hooge lijsten / met groote Personagien van de destructie van Troyen / en als zy een poos hadden staen sien / quam de voorsz. Hop-man ende seyde tot hun : Beyd noch een weynigh / want ick en hebbe niet mogen binnen komen / om dies wille dat men raedt houdt / soo en soude ick aen de deure niet derven kloppen. Als sy een luttel vertoeft hadden / soo geboot de Capiteyn dat men de deure openen soude. Soo gingh hy derwaerts / ende seyde met hem den Grave van Quarion / ende zijn geselschap. Doe sprack den Hopman tot eenen van de Kamerlingen / ende seyde tot hem / dat de Grave van Quarion Jan van Parijs spreecken woude. Ick gae den Cancelier roepen seyde de Kamerlingh / die sal met u spreecken. Soo sloot hy de deure / ende gingh den Cancelier halen / den welcke hy mede bracht. Ende als hy tot hun gekomen was / soo vraeghde hy hun wat zy hebben wouden. Wy willen Jan van Parijs spreecken / seyde de Grave / van des Koninghs van Spangiens wegen. Hoe seyde de Cancelier / is hy soo seer sieck dat hy niet en soude tot hier toe konnen komen hebben ? Certeyn ghy en soud hem niet mogen spreecken / daerom en derft ghy hier niet wachten. Als de Grave ende

Digitized by Google

ende zijn gesellen dese antwoorde hoorden / waren zy seer verbaest / ende daerom maeckten zy hun wederom wegh / soo haest als zy konden. De Vrouwen stonden aen de vensteren met grooten getale / wachtende op de komste van Jan van Parijs. Ende als sy sagen dat de Grave sonder hem quam / soo waren zy mistroostigh ende droeve. Doen seyde de Maget tot den Koningh haren vader : O mijn Heere wy en sullen desen staesen Prince niet sien : Want siet hier komt de Grave van Quarion / dewelcke hem niet mede en brenght. Als de Grave in de Sale gekomen was / soo quamen sy alle om hem / om te luysteren na de antwoorde die hy doen soude. Soo vertelde hy hun hoe de straten versterckt waren / ende de wachters den inganck bewaerden. Voorwaer seyde de Koningh / hy soude subtijl zijn in de Oorloge / die hem soo wel op zijne hoede houdet. Daer na vertelde hy hun hoe de straten behangen waren / met seer rijckelijcke Tapitserye / ende hoe zy gekomen waren voor zijn logijs / daer sy hadden gevonden den Hopman van der Guarde in rijcken staet / dewelcke ons geleydt heeft in een Sale getapijt met de kostelijckste Tapitserye die men opt sagh / want daer en was niet veel van Goud-draet ende Silver-werck toe / ende daer in stondt betrocken de Distructie van Troyen met groote Personagien af-gemaeckt van fijn-goud / ende van zijde / ende het was geleden 't vierendeel van een uur / terwijl dat de Capiteyn was gegaen tot de poorte van de Kamer van Jan van Parijs / aen dewelcke hy niet en dorste kloppen / ende wy hebben gebeyd tot dat ymand de deure op-gedaen hadde / maer den Capiteyn die daer wel op merckte / sagh eenen van den Kamerlingen aen de Poorte / soo heeft hy ons geleyd aen de Deure / ende seyde : Mijn Heer Kamerlingh / siet hier is de Grave van Quarion / den welcken de Koningh van Spangien send / om te spreecken met Jan van Parijs. Nu blijft hier / ick ga 't den Kancelier seggen / dewelcke quam / ende vraegde my wat ick woude. Ick seyde hem / dat den Koningh my hadde gesonden / om te spreecken met Jan van Parijs / ende hy antwoorde : Hoe ? den Koningh is hy soo sieck dat hy niet en kan komen seggen wat hy begeert ? Certeyn ghy en soud hem niet mogen spreecken. Soo hebben wy verbaest geweest / ende terstond zijn wy wederom gekeert / om u de antwoorde te seggen. De Koning van Engeland was hier af bleyde / denkende dat hy niet soude konnen ter feeste : Maer hy dede 't / waer af hy droeve was / alsoo ghy sult hooren. Doe seyde hy / en hadde ick u niet wel geseyd / dat hy de mane in 't hooft hadde / ende dat hy sotachtigh was / ende waer 't dat 't my toe-stondt te doen / ick en soude hem niet meer bidden. Voorwaer seyde de Koningh van Arragon / is 't dat de Koningh my wil gelooven hy sal hem gaen geleyden / ende ick sal met hem gaen. Wat mag dat letten / aengesien dat hy soo edelen staet heeft / ende dat hy gekomen is in zijn staet tot een sulcken feeste / soo en behoort men daer inne niet aen te sien eenige ordinantie. De Vrouwen waren blijde van 't geene dat de Koningh van Arragon geseyd hadde / daerom danckten zy hem seer.

Hoe de Koningh van Spangien vergeselschapt zynde met de andere Koningen / gingh Jan van Parijs nooden / ende hoe de Koningh van hem ontfangen wierde.

Het XXXV. Capittel.

Voorwaer / seyde de Koningh van Spangien / het is beter dat men tot hem ga / ende ick en kan niet gelooven het en is een wijs Man. Daerom sal

ick gaen besien / ofte ick hem sal konnen mede brengen / ende gelooft vry dat het aen my niet gebreecken en sal / hy en sal de Vrouwen komen feesteren. Ick sal gaen met u / seyde de Koningh van Arragon / oock soo seyden 't alle d'andere. De Koningh van Engelandt om te doen als een goede knecht / die seyde : Certeyn mijn Heeren soo sal ick oock / want wy zijn langen tijdt te samen gekomen / soo sal hy des te liever komen / want ick had hem al-reede genood ende vermaendt dat hy hier komen soude. 't Is wel geseydt / seyde de Koningh van Spangien : Wy sullen gaen mijn Sone ende ick / ende gy sult blijven om de Vrouwen geselschap te houden / seyde hy tot den Koningh van Arragon ende van Navarre / ende meer andere Baroenen / ende oock om Jan van Parijs eerlijcker te ontfangen : Want ick meynde dat hy komen sal om mijnent wille / ende ter liefden van mijnen behouden Sone / dewelcke met hem gekomen is / alsoo hy seydt. Alsoo scheyden beyde de Koningen van daer met schoon geselschap. Ende als zy waren aen den eersten renboom / ende sagen dat de Strate sterck gemaeckt was / soo waren sy daer af verwondert. De Koningh seyde tot de wachters / mijn vrienden / wy willen gaen spreecken met Jan van Parijs / is 't dat ghy oorlof hebt om ons in te laten. Wie zijt ghy ? seyde de Portier. Ick ben de Koningh van desen Lande. Vergevet my Heere / want ick en kenden u niet : U en is geen dingh gesloten / want wy hebben 't al by bevel. Ende de Koningh woude in-gaen door de winckel / maer de Poortier en woudes niet gedogen / maer hy dede hem de Poorte open / ende sy gingen inne / ende noyt en werd de Poorte gesloten / tot dat de Koningh van Spangien ende zijn geselschap binnen was. Doe waren dese twee Koningen verwondert als sy over straten gingen ende sagen soo schoone Tapitserye / want het scheen een Paradijs te zijn om de groote geneughte die daer was. Ende sy waren vol gewapent Volcks / welck geen gelaet en maeckten om hun te ontwapenen. Ende als sy gekomen waren voor 't Logijs / soo vonden sy den Kapiteyn van der Guarde / dewelcke een wonderlijck frisch Man was / ende in seer rijckelijcken staet / ende de Koningh seyde : Heere / sullen wy Jan van Parijs wel mogen spreecken ? Wie zijt gy / seyde de Kapiteyn ? Ick ben de Koningh van dit Landt ende siet hier is mijn Behouden Sone den Koningh van Engelandt / soo willen wy Jan van Parijs nooden dat hy ter Bruyloft kome. Heere / seyde de Kapiteyn van der Guarde / en belgt u niet / want ick en kende u niet : maer ick kande de Koningh van Engeland. U Heere en is geen dingh gesloten / daerom sal ick voor u gaen om u te geleyden. Doe gingh hy voor / ende de Koningh van Spangien / die den anderen Koningh by der hand hadde / die volgde na met een groot getal van Baender-heeren. Als sy waren in de gemeene Zale / soo verwonderden sy hun van de kostelijckheyd der Tapitserye die daer waren. Terstond gingh de Kapiteyn kloppen aen de Kamer van den Rade / ende seyde tot eenen van de Deurwaerders dat de Koningh van Spangien ende van Engeland aen de Poorte stonden / ende wouden hunnen Heere spreecken. Doe gingh de Cancelier uyt der kameren / vergeselschapt met vijftig Baroenen in seer schoonen staet / onder welcken waren de Hertogen van Orleans ende van Bourbon / ende meer andere Hertogen ende oude Graven ; want alle de jonge Princen / die hield Jan van Parijs by hem / tot in getale van hondert toe / alsoo ghy hier vooren gehoord hebt. De Cancelier ontfingh de Koningen ende hun geselschap eerlijcken. Doe seyde de Cancelier tot den Koningh : Heere wat komt ghy hier doen / gy die soo groote tijdt-kortinge hebt in u Palleys ? Zijt wellekome in uw's selfs Landtschap. Certeyn (seyde hy) ick en soude

soude my niet komen onthouden / ick en quame Jan van Parijs besoecken / ende hem nooden / dat hem believe te komen op mijn Palleys ende het zijne / ende besoecken de Vrouwen die na hem seer groot verlangen hebben. Daerom bid ick u dat gy maeckt dat ick hem spreke / is't mogelijck. Voorwaer het is wel om doen seyde de Cancelier / des hem den Koningh bedanckte. Nu komt dan Heere / seyde de Cancelier / ick sal u den weg wijsen. Doe leyde hy hem in de Kamer van den Rade / dewelcke al behangen was met root Satijn / gestickt met Loover-werck van Goude / den Hemel ende de Vloer van den selven. Daer na quam hy kloppen aen de Kamer van den secreten Rade / daer Jan van Parijs was / in der manieren als volght: In den eersten de Kamer / den Hemel ende de Vloer behangen met groen Fluweelen stucken / met groote personagien van goude / kostelijcken verciert met peerlen / daer in stond getrocken het Oude Testament. In den hoeck van de Kamer stond eenen hoogen Zetel met drie troppen / bedeckt met een kostelijcke gulde peste / ende daer boven was een seer rijckelijck pavelsoen / gemaeckt van Gout-sme-werck / besteecken met een groot getal van goude Ketenkens / daer aen hingen Diamanten / Robijnen / Smaragden / Saffieren en meer andere dierbare Steenen / die wonderlijcken glants gaven. Jan van Parijs ende zijn Edellieden waren alle t'samen gekleedt met gouden Laecken / soo rijckelijck dat 'et wonder was / besonder Jan van Parijs / die hadde eenen seer rijckelijcken Hals-ringh / al beset met kostelijcke peerlen. De Deurwaerder quam ende opende de poorte / om te sien wie daer klopte. Soo vond hy den Cancelier ende de twee Koningen / die seyden tot den Deurwaerder: Wat doet u Meester? Mijn Heere / seyde de Deurwaerder: Hy koutet met zijn Baroenen. Siet hier is de Koningh van Spangien / seyde de Cancelier / die komt hem besoecken. Ende alsoo de Cancelier met de twee Koningen binnen soude gaen / soo viel hy op zijn knien voor Jan van Parijs / seggende: Heere / siet hier is den Koningh van Spangien die u komt groeten. Als de Koningh van Spangien / hem sag in soo grooten Triumphe / soo neyghde hy hem / ende bewees hem eere. Ende als Jan van Parijs hem sag / soo stond hy op uyt zijnen Setel / ende quam hem omhelsen / seggende: Heere Koningh van Spangien / Godt behoede u ende u Edel geselschap / en uwen behouden Sone / het en is niet lange dat wy zijn gekomen / komt sitten. Doe nam hy hem by der hand / ende leyde hem om by hem te sitten. Daer na seyde hy tot den Koningh van Engeland: Neem plaetse waer dat u believt. De Baroenen van Jan van Parijs deden d'ander sitten. Ende als yegelijck geseten was / soo sprack de Koning van Spangien in deser manieren: Jan van Parijs is 't dat ick u anders niet en noeme / dat behoord my vergeben te worden / want u Volck en heeft ons uwe Tijtels niet willen noemen: nochtans ghy zijt welkom in dit Land / welck open staet tot uwen geboode. Grammercijs seyde Jan van Parijs. Ick bid u / seyde de Koningh / dat 'et u believe ons dese eere aen te doen / dat ghy komt tot in 't palleys de Vrouwen besoecken / die seer na u verlangen / ende daer suldy vinden den Koningh ende de Koninginne van Arragon ende de Koningh van Navarre ende van Portugael / ende veel groote Vrouwen ende Baroenen. Oock en suldy niet soo eerlijcken getracteert noch ontfangen worden alsoo u wel betaemt / maer schoone ende eerlijcke Jonck-vrouwen zijndee / die u blijde gelaet toonen sullen. De lieden van den Koningh van Engelande waren al verbittert van de groote ootmoedighe yd ende liefde die de Koningh van Spangien Jan van Parijs betoonde. Voorwaer / seyde Jan van Parijs / gy noch

de

de Vrouwen en zijt niet te verachten : Soo sullen wy een collatie doen / ende dan sullen wyse gaen besoecken.

Hoe Jan van Parijs dede brengen alle soorten van Speceryen ende Consituuren / ende menigerhande Wijnen / ende hoe hy na des Koninghs van Spangiens Palleys gingh.

Het XXXVI. Capittel.

TEerstondt brachten sy Specerye ende Consituuren van alderhande soorten / in groote Koppen van Goude ende dierbare Gesteente. Daer na menigerley Wijnen / daer de Koning heel af beswondert was. Als zy gecollacht hadden / soo seyde Jan van Parijs tot den Koningh : Wel aen / gaen wy / als 't u believt. Doen nam hy de Koningh by der hand / ende sy stelden hun op den wegh. Als hy gekomen was aen de Poorte / doen seyde hy tot den Kapiteyn van der Guarden / dat hy niemand brengen en soude dan de Baroenen / ende de hondert Mannen van zijnder kleedinge. Teerstondt maeckte hem de voor-seyde Kapiteyn voort met hondert mannen van Wapenen om den wegh te ruymen / want het gedrang groot was. De Vrouwen ende de Heeren van 't Palleys waren alle mistroostigh / als zy sagen dat de twee Koningen soo lange uyt bleven : maer daer quam een Ridder seer loopende / die quam seggen : Wel op / maeckt u gereed / want hier komen de alderschoonste lieden / ende soo wel toegemaeckt / als oyt op aerdtrijck waren. Doe hadden de Jonck-Vrouwen seer groote blijdtschap. De Koningh van Arragon nam de Koninginne van Spangien / ende zijn Dochter werd geleydt van den Koningh van Navarre / ende de Koningh van Portugael nam de Koninginne van Arragon / ende de ander Princen namen elck hun Vrouwen / ende sy stelden hun in Ordinantie. Doen gingen syse sien komen van verre door de Vensteren. Daer na stelde hem een jegelijck op zijn plaetse / ende seyden : En siedy niet hoe hy de eere aenneemt voor de Koningen / dat sy alle beyde hem leyden / en hy treed voore? Seker hy is een Man van seer hooge geboorte / ende hy en laet niet blijcken dat hy in een vreemt Landt is. Voorwaer seyden d'ander / hy en is / want hy is over al de sterckste / 't welck hem sulcken moed geeft. Terteyn / seyde de Jonghvrouwe / die preutsheydt die hy heeft / die voeght hem seer wel / want hy is eenen rechten spiegel der schoonheydt. Ende doen quam de Guarde inne / die al 't geselschap groeteden / ende gingen vast by een staen in een Perck / tegen eenen hoeck van der Zale / soo dat 't et scheen dat sy alle niet en besloegen de plaetse van veertig Menschen.

Hoe Jan van Parijs gingh zitten op de hooghste plaetse van de Zale met de Jonckvrouwe / en van de propoosten die zy t'samen hadden.

Het XXXVII. Capittel.

SOo is Jan van Parijs gekomen tusschen den Koningh van Engelandt ende van Spangien in de Zale. De Heeren ende Jonghvrouwen quamen in 't gemoete. Jan van Parijs groetede de Koninginne van Arragon / van Navarre ende van Portugael / daer na nam hy sijnen Hoed van sijnen hoofde / ende kuste de twee Koninginnen. Na desen nam hy de Maget by der hand wel stoutelijck / ende kustese minlijck / seggende : Ick dancke u Suster van uwer tegenwoordigheyd. Sy werd root / ende

de sy neyghde haer. Daer na seyde Jan van Parijs tot zijn Baroenen: Gaet kust alle dese Vrouwen / wy sullen ons gaen rusten. Doe nam hy de Koninginne by der hand / ende seyde tot den Hertogh van Normandien / dewelke by hem stond / dat hy hem de Jongvrouw brengen soude. Soo gingh hy sitten op de edelste plaetse van der Zale die groot was / ende hy sette hem in 't midden van de Koninginnen. Daer na seyde hy tot den Hertog van Orleans sijnen Neve: Brengt my 't geene dat ick u gegeven hebbe / ghy en zijt soo schamel niet / ghy en neemt wel de beste plaetse. Hier af begost een jegelijck te lacchen. Daer na seyde hy over-luyd: Ghy Heeren / neemt plaetse / want wy hebben de onse in-genomen. Doe begost hy te kouten met 'er Maget / alle de Koningen ende groote Princen ende Vrouwen soo seer na als sy mochten / quamen daer by om hun-lieden te hooren kouten. Ende terwijle zy spraecken / seyde de Maget tot Jan van Parijs: Heere ghy hebt met u gebracht een schoone macht van Volck ende soo wel toe-gemaeckt / als men opt sagh in deser contreyen. Mijn lief / seyde Jan van Parijs / ick heb dat gedaen ter liefden van u. Ende hoe (seyde de Maget / ende zy wert root) ter liefden van my? Ick sal 't u seggen / antwoorde hy: Ick heb hooren seggen / dat men morgen u Bruyloft houden soude / ende hierom kome ick my presenteeren met mijnen staet ende Kryghs-lieden / om u eere te bewijsen. Heere / seyde de Maget (al beschaemt zijnde) ick danck u van uwen dienst. Nopt en saeghe ghy soo seer lacchen als de Heeren en Vrouwen loegen om de vragen die hy daer dede. Doe seyde de Koningh van Navarre tot den Koningh van Spangien: Hoordy desen Man wel / den welcken / mijn Couzijn / uwe behoude Sone / lachte / ende seyde / dat hy onder-wijlen woorden sprack gelijck een Sot. Voorwaer ick geloove dat hy niet en doet / maer hy seydse soo bedecktelijck / dat 'et niemand en kan verstaen / soo woude ick wel dat wyse hem deden opt-leggen. Ick woude 't oock wel seyde de Koningh / maer ick heb angst dat hy 's hem belgen mocht. Want op mijn geloove / 't is de bevallijckste creature die ick opt sagh / daerom waer 't goet dat men hem dede drincken / seyde de Koning / maer wy en souden soo niet konnen doen / alsoo hy ons gedaen heeft / maer hy en sal noch niet wegh reysen / daerom begeere ick kennisse te hebben met hem.

Hoe de Koningh van Spangien een Bancket dede brengen / ende van verscheyden t'samen-koutingen.

Het XXXVIII. Capittel.

Hier-en-tusschen dede de Koningh een Bancket brengen / 't welck haest gereed was / ende de Hofmeester quam vragen een van de Baroenen van Jan van Parijs / hoe men hem soude te drincken geven. Vertoeft (seyde die) ick gae den genen halen die hem dient. Ende gingh den Hertogh van Normandien seggen dat men woude Wijn schencken. De Hertog riep den Schild-knecht / ende seyde hem dat hy soude gaen halen de koppen om te dienen. Desen riep twee andere Schild-knechten tot hem / ende de koppen hebbende / quamen sy die presenteeren Jan van Parijs / dewelcke nam den zijnen / ende gebood dat men de twee andere den twee Koningen geven soude / ende seyde: Laten wy dit eerst drincken / de andere sullen drincken als 't hun believen sal. Doe dronck hy sonder beyden / ende gaf sijnen kop de Maget / seggende: Houd daer schoon Lief / ick hebt u gebrocht / ick weet wel dat ghy u voor my niet ontsien en sult. Godt zegen my (seyde de Maget) daer en is geen saecke waerom me / aldus soo dancke

F

ke

ke ick u. De Koningen / Heeren ende Vrouwen droncken ende waren vrolijck / ende sy verwonderden hun seer dat Jan van Parijs alsoo de eere aen nam boven alle de Koningen / die ouder waren dan hy. Als 't Banckett gedaen was / soo quamen de Coningen en Vrouwen by Jan van Parijs om te hopen ende met hem te kouten. Doe vraeghde hem den Koning van Navarre: Jan van Parijs / mijn lieve vriendt / wat segdy van onse nieu-gehoude? Certeyn seyde hy / niet dan alle deught ende eere / want my dunckt dat Godt haer volmaeckt heeft in alle deelen / alsoo dat hy aen haer niet vergeten en heeft. Daerom en behoeft zy niet dan eenen goeden Officier. Ende wat Officier / Heere / seyde zy: Nu vraeght dat mijnen Heeren / om te weten oft sy hem u souden konnen noemen. Op mijn geloove / seyde de Koningh van Portugael / uwe woorden zijn soo zwaer om te verstaen / dat wy die niet en souden konnen uyt-drucken / daerom bidden wy u dat ghy hem ons wilt noemen / voorwaer seyde Jan van Parijs / het is een saecke die licht om verstaen is: Want ick geloove dat zy van Hof-meester / van Schildt-knechten ende van Secretarissen wel voorsien is: Maer als dan eerst salse hebben het volbrengen van alle haer begeerte / als se sal hebben eenen machtigen / rijcken ende wijsen Man / als zy dese woorden verstonden / soo begonst een jegelijck seer te lacchen. Nu wel voorwaer seyde de Coningh van Spangien / Heere ghy weet wel wat den Vrouwen gebreeckt / maer alle uwe woorden behoeft men altoos een gloose te maecken. Ende daerom waer 't saecke dat ick geen sorge en hadden u te vertoornen / ick soude u vragen d'uytlegginge van sommige woorden / die ghy hebt geseydt onderwegen tot mijnen behouden Sone. Certeyn / seyde Jan van Parijs / vraeght al wat u believt / want geen dingh en soude my konnen mishagen. Met oorlof dan / seyde de Coningh van Spangien / ick sal u een seggen. Mijn Dochters Man van Engelandt heeft geseydt / dat als ghy quaemt op een tijdt dat 'et regende / soo seyde ghy hem / dat hy die een Coningh was / behoorde zijn volck huysen te doen dragen / om hem te bewaren tegen den regen. Soo en kan ick niet verstaen / hoe dese huysen souden mogen gaen / oft wie die dragen soude. Jan van Parijs begost te lacchen ende seyde: Seecker dat is goet te verstaen / waer 't saecke dat ghy geweest had ter selver stede: Want ghy mocht wel Exempel nemen aen my ende aen mijn volck / want wy hadden Mantels ende Hals-kappen / mitsgaders onse Leersen die ons bewaerden tegen den regen. Ende als 't schoon weder was / soo leyden wy die op onse bahumulen / ende dat zijn de huysen daer ick af seyde tot uwen Schoon-soone / dewelcke nat was hy ende sijn volck / als oft sy hadden geplonst geweest in de Riviere. Ha / ha / seyde de Koningh / gy seght waer: Waerachtelijck (seyde de Koningh van Portugael / den Koningh van Spangien in zijn oore) dese en is soo sot niet als uwen behouden Sone seydt / maer hy heeft een schoon levendigh verstandt na sijnen ouder. Noch soude ick u geerne een ander dingh vragen / seyde de Koningh van Spangien / waer 't uwe believte. Dat is / op eenen anderen dagh / soo seydet ghy hem dat hy zijn volck geen brugge en dede dragen oft voeren om over de Riviere te passeeren. Dat en behoeft geen groote uyt-legginge / want het is van de selve gelijck d'eerste. Het is waerachtigh dat wy over dese zijde Bayonne op een tijdt vonden een kleyne Riviere / seer hol oft diepe ende snel / ende de Koningh van Engeland ende zijn lieden / die qualijck gemonteert waren / die gingen daer inne om door te gaen / waer af dat 'er wel t'sestig verdronck van de gene die qualijck op-geseten waren / ende ick passeerde na met mijnen volcke / ende die en hadden geen letsel.

letsel. Ende als wy waren gepasseert / soo dede my den Koningh zijn klachten van sijn volck dat verdroncken was. Ende ick seyde hem dat hy behoorde een Brugge te doen na dragen / om hun door 't water te doen passeeren behoudens lijfs. Dat is te seggen goede Peerden / alsoo hy sagh dat de mijne waren / dewelcke geen letsel en kregen. Ick meynde dat hy 't wel verstaen soude hebben. Voorwaer seyde de Koningh van Navarre / ghy gave 't hem wel te verstaen. Wel aen nu ghy ons soo veel geseydt hebt / seyde de Koningh van Spangien / soo bid ick u dat ghy ons 't derde verklaert / ende meer en sullen wy u daer af niet spreecken. Ick heb u geseydt / dat alle 't gene dat u belieft / dat belieft my / daerom en maeckt daer af geen zwarigheydt. Ick bid u dan / seyde de Koningh van Spangien / dat ghy ons verklaert hoe ghy verstaet 't gene ghy hem seydet : Dat uwen Vader wijlen was gekomen in dit land geleden vijfthien Jaer / ende hadde een Eyndt-vogel eenen stricke geleydt ende dat ghy quaemt om te sien oft de Eynde gevangen was. Daer af (seyde Jan van Parijs) en bertispe ick den Koningh van Engelandt niet / want het is seer zwaer om verstaen. Ende nochtans na dien dat het op de redenen komt / soo ben ick te vreden dat ick 't u verklaren sal. Nu verstaet wat 'et is : Het is waerachtigh dat 'et wel ontrent vijfthien Jaren geleden is dat de Koningh van Vranckrijck mijn Vader zaliger quam in dit Landt / om 't Rijck wederom te stellen onder uwe gehoorsaemheyd / ende den Leger op te slaen die de Koninginne u Huysvrouwe belegerde. Ende als hy wilde wegh reysen / soo gaeft gy hem alle beyde uwe Dochter / om die ten Houwelijcke te besteeden / daer hem dat goed duncken soude. Ende hy antwoorde u dat het zijn soude aen my : Ende dit is den strick / ende siet hier / dit is de Eynde / die ick ben komen sien / of sy niet gevangen is.

Hoe Jan van Parijs met zijn Heeren ende Baroenen hun kleederen opsloegen / voor alle de Heeren / ende Vrouwen / om te toonen wie zy waren.

Het XXXIX. Capittel.

NU alsoo haest als hy zijn redenen geeyndet hadde met den Koningh van Spangien / doe sloegh hy zijnen Rock op die was van binnen blaeuw Fluweel / bezaeyt met veel schoone Gulde Lelyen. Als den Koningh ende de Koninginne van Spangien dese sagen / soo knielden sy alle beyde neder voor sijn voeten met hun Dochter / ende seyden : O mogende Koningh / om Godts wille soo believe u ons te vergeven onse misdaed. Want al 't gene dat gy geseydt hebt / is waerachtigh / ende wy weten 't wel / ende den meestendeel van alle mijne Baroenen die hier zijn. Daerom ben ick te vreden sulcke straffinge t'ontfangen als u believen sal my te setten. Ende aengaende dese onse Dochter / soo weet ick wel dat zy niet weerdigh en is u toegevoeght te worden / maer van nu voorts soo lever ickse u / om haer ten Houwelijck te geven die 't u believen sal / ende hem te geven 't best van mijnen Koninghrijcke. De Koningh Jan hieffe op / ende bedanckte se : Daer na seyde hy tot de Maget : Mijn Lief / ghy hebt gehoort 't geene dat uwen Vader ende uwe Moeder geseydt hebben : Wat seght ghy daer af ? want 't gaet u aen : Wildy den Koningh van Engelandt hebben ? Alderhooghste geboren en machtige Koningh / ick wil houden van puncte op puncte 't gene dat mijn Vader gescyd heeft / want de eerste geloofte behoort u te binden : Daerom soude ick my voor gelukkigh houden / waer 't saecke dat ick hadde eenen van uwen Baroenen. Nu seght hem dan wien ghy begeert / want iegelijck draeght zijn Wapenen onder sijnen Rock. Doen dede

Digitized by Google

dede de Koningh Jan op-slaen de kleederen van de voorseyde Baender-heeren / 't welck seer schoon was om sien. Doen lieten hun kennen de oudste die in Spangien hadden geweest met den Coning wijlen / gelijck als de Hertogh van Orleans / van Bourbon ende meer andere. De Coningh Jan vraegde wederom de Maget : Hebt ghy u bedacht / wien ghy hebben wilt van desen / oft wilt ghy daer op noch dencken? Hoogh-geboorn Heere (seyde sy) my en behoord niet toe te kiesen / maer de gene die u belieben sal / sal my belieben / achter-volgende de belofte die mijn Heer Vader den uwe dede. Ja voorwaer / ghy zijt een loos Wijf / seyde de Coning Jan / nadien dan dat ghy wilt houden de belofte van uwen Vader: dat is te seggen / dat ick schuldigh ben te houden de belofte die mijn Vader dede: dat is / dat gy soud zijn mijn getrouwt Wijf. Doe begosten sy alle te lacchen / behalven de Engelsche. Nu wel aen / seyde Coning Jan / in goeder trouwen / soudet ghy wel willen mijn Wijf zijn / waer 't sake dat het uwen Vader woude / ende dat ick daer in consenteere? Heere / het is een vrage die geen antwoorde en behoeft / want ghy meucht wel weten / dat 'er geen ding ter Wereld en is dat ick soo geerne hadde. Nu dan mijn Lief / ick bens te vreden / ende beloove u morgen te trouwen met 'en wille Godts ende uwer vrienden. De Coningh van Spangien ende de Coninginne danckten hem / ende de Coningen van Arragon / van Portugael / ende van Navarre / quamen hem vergiffenisse bidden / om dat sy hem de eere niet bewesen en hadden / die hem toebehoorde. Heer Coning van Engeland / seyde de Coningh van Vranckrijck / ghy en behoord niet qualijck te vreden te zijn om dese sake / want sy was mijn over vijfthien jaren. Daerom soo en heb ick niet willen breken de belofte van wijlen mijnen Vader.

Hoe de Koningh van Engeland / wegh reysde wel droeve ende gestoort / als hy sagh dat de Coningh van Vranckrijck hem hadde ontrocken de gene / die zijn hert ende geveys in haer geweldt hiel.

Het XL. Capittel.

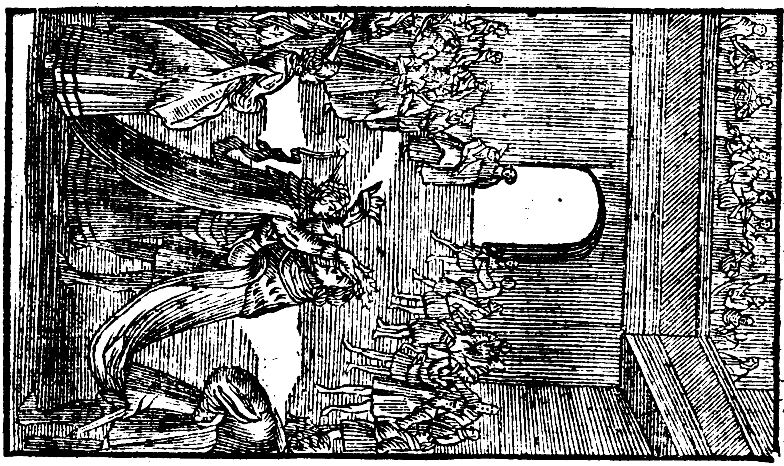
De Koning van Engeland dese dingen siende / was seer verbittert / gingh uyt 'en Palleyse / sat op te paerde / ende reysde wegh hy ende zijn volck na zijn Land toe. Na den af-scheyd van den Koning / soo begost men groote volle Feeste te houden / op 't Palleys ende in der Stadt / als men wist dat 'et was de Koningh van Vranckrijck / die de Dochter trouwde. De Avond-maeltijdt was seer groot / ende zy werden gedient met veel tusschen-gerechten / die uyt de keuken des Konings van Vranckrijck quamen / al in Silver-werck. De Maget was soo blijde dat men 't niet en soude konnen vertellen noch seggen / daerom over-loop ick 't oock om der kortheyd wille. Des anderen daeghs smorgens soo sond de Coningh Jan rijckelijcke kleynodien aen de Maget / ende gouden vaissellé / een Tresoor vol / ende een Pavelsoen gemaeckt van Lelien / beset met Edel Gesteente 't kostelijckste dat men oyt sagh / ende hy sond zijn Snijders om haer kleederen te maecken op de Fransche mode / voor haer ende voor alle haer Jonck-vrouwen.

Hoe

Digitized by Google

Hoe de Koningh van Vranckrijck trouwde de Dochter des Konings van Spangien/ in groote triumphe ende eere/ en haer Habyten op zijn Fransch gemaeckt werden.

Het XLI. Capittel.

DEn dag gekomen zijnde/ soo trouwde Koningh Jan de Dochter des Konings van Spangien/ in de Stadt van Burgos/ in 's Lands kleedinge uytgenomen de kroone die Coningh Jan haer gaf/ die seer kostelijck was. De Feeste ende triumphe laet ick passeeren. Als den Avond quam/ soo seyde de Coningh Jan/ dat hy niet slapen en soude in 't Palleys/ ende daerom werden de Vrouwen geleyd in zijn Logijs met de Bruydt. Ende als zy sagen dat wonder dat daer was/ soo seyden zy alle/ dat de Maget in een goede uure gebooren was/ dat zy sulcken Prince getrouwt hadde/ ende dat sy in korter stondt een fraey mangelinge gedaen hadde. Terwijlen dat de Vrouwen haer ontkleeden/ soo quam de Coningh Jan/ ende seyde tot zijn Lief: Nu wel mijn Lief en behaeght u niet qualijck/ dat ghy uwes Vaders Palleys gelaten hebt? Certeyn mijn Heere/ men behoeves my niet te vragen/ want ick en hadde noyt soo volmaeckte blijdschap/ als ick gehad hebbe dat ick hier binnen quam. Oock soo en is niet te gelijcken 't Palleys van mijnen Vader by dit Logijs: Maer ick segge noch meer/ dat ick u liever hebbe dan de gantsche Wereld. Dit woord behaeghde de Coningh wel/ daerom soo omhelsde hy haer/ ende seyde: Mijn Lief/ dit woord en sal niet vergeten worden. Wel aen/ wat suldy dese schoone Vrouwen ende Juffrouwen geven/ dat zy soo veel moeyten gedaen hebben om uwen wil? Mijn Heer (seyde zy) ick en weets niet. Siet daer (seyde hy) neemt dese schoone koffers vol schoone Juweelen van gouden Laken/ deyld die daer u goed duncken sal/ want tot dien eynde zijnse hier gebracht. De Maget knielde ende seer ootmoedelijck danckte sy hem/ maer hy hiesse terstond op/ ende seyde haer/ dat sy zy 't niet meer doen en soude/ maer datse van nu voortaen hem toespreecken soude gelijck tegen haren Man. Het en is geen reden/ seyde de

Moeder. Ick begeert soo te hebben seyde hy / ende hy hiet haer dat zy de kleynodien ende Juweelen deylen soude onder de Vrouwen ende Jonckvrouwen. Daer na als de Bruydt ontkleedt was / soo gingense slapen / ende de Vrouwen ende Juffrouwen gingen wegh elck op haer plaetse. Doen quam terstondt den Koningh van Vranckrijck / den welcken den tijdt seer langh viel dat de Bruydt ontkleedt werdt. Doen seyde hy hem by de gene die hy beminde boven alle Creatuuren / ende en hadde geen ongelijck / want het was de minlijckste / de ootmoedighste / de schoonste / de wijste / de eerbaerste / ende de best gemanierste / die ter Wereld was. Wie weet de geneuchte ende de vreught die zy hadden. Aldus soo begorde hyse die nacht met eenen schoonen Sone / die namaels werdt Coningh van Vranckrijck. Ende des anderen daeghs smorgens soo stond Coningh Jan op / ende gingh by zijn Baroenen / die seer blijde waren van huns Heeren wegen / die hun eerlijcken beleyde. De Vrouwen quamen de nieuwe Koninginne besoecken / die haer-lieden blijdelijck outfingh. Ende alsoo als zy haer meynden te kleeden / quam de Opperste Kleer-snijder van den Coningh / ende seyde tot haer-lieden knielende: Mijn Vrouwe en belght u niet / want hare Majesteyt moet heden op de Francoysche Moden gekleedt worden. Vriendt seyde de Coninginne van Vranckrijck / kleed my doch alsoo / want ick ben goed Francoysch / ende sal het zijn al mijn leven langh. Terstondt quamen de Snijders ende Kleer-maeckers van Coningh Jans wegen / om de Koninginne gereed te maecken met groote neersligheyd. Ende sy deden haer eenen rijckelijcken keurs aen van gouden Carmozijnen Laecken / ende daer over eenen Tabbaert van fluweel / bezaept met goude Lelyen / soo seer schoon ende moy / dat sy met de schoonheyd die sy hadde / beter scheen Godtlijck dan Menschelijck te zijn. Daer na settense op haer Hooft een seer kostelijck Cieraet / ende om haren hals werdt geleyd eenen Hals-ringh van Goude / bedeckt met Robijnen ende Diamanten / ende daer stond in 't midden eenen karbonckelsteen / die groot licht gaf. Terwijle dat menſe kleede / quam den Coning van Spangien / van Portugael / van Navarre ende van Arragon / dese vonden Coning Jan by zijn Baender-heeren / soo groeteden sy hem / ende hy onthaeldese vriendelijck. Daer na vraegden sy hem / hoe 't met hem was. Seer wel / ende oock suldy uwe Dochter frisch ende gesond vinden. Wy sullense gaen besoecken by uwen oorlove seyden de vier Coningen. Ick sal dan met u gaen om te hooren wat sy u seggen sal. Ende als sy binnen gegaen waren in de kamer / ende de Koninginne van Vranckrijck alsoo gekleed sagen / soo deden sy haer seer groote Reverentie / ende sy groete hun wederom / ende toonde hun-lieden blijde gesichte. Aldus waren sy seer verwondert dat syse in soo rijckelijcken staet sagen. Doen seyde haer de Coningh van Navarre al lacchende: Hoe Mevrouwe / sijn de Lelyen op u lijf geklommen? Ja / seydese lief Couzijn / maer daer is 'er noch veel meer van binnen / die nimmermeer daer uyt komen en sullen. Als Coning Jan dit verstond / soo was hy daerom seer blijde / maer hy en liet het niet blijcken. Als 't al gereed was doe ging hy in de kercke / die was kostelijck behangen met Lely-bloemen / ende de Coningh schonckse der kercke ende alle de Ornamenten van den Outaer / die grooten rijckdom weert waren. Wat soude ick u meer vertellen / de feeste duurde veerthien dagen langh. Doe gaf Coning Jan rijckelijcke giften den Coningh ende der Coninginne van Spangien zijn behoude Vader ende Moeder: Soo dede hy oock den Coningh van Arragon / van Portugael / ende van Navarre / ende hunne Huysvrouwen / ende alle de Ridders / alsoo dat een jegelijck hem hooghlijck bedanckte / ende zy wel te vreden waren.

Hoe

...ningh Jan oorlof nam aen zijn Behoude Vader ende Moeder / ...n hunner komste in Vranckrijck.

Het XLII. Capittel.

NA dat de Bruyloft gepasseert was / soo quam de Coningh van Vranck-rijck tot den Coning van Spangien ende tot de Coninginne / in 't by-wesen van haer Dochter syn Huysvrouwe / ende seyde tot hun : Lieve Vader / en gy lieve Moeder / ghy weet dat ick grooten last hebbe om mijn Rijck te regeeren / ende met my den mee-stendeel van mijn Baroenen hebbe / ende heb mijn Moeder alleen gelaten / de welcke ick weet groot verlangen heeft om my te sien: Daerom is 't uwe beliefte / gy sult my oor-lof geven / ende duchtende dat gy het u bel-gen mocht / soo en derf ick aen u geen oorlof nemen / om mijn Lief weg te voeren. Hier-om is 't dat u belieft dat sy blijve / soo bevele ickse u / ende ick sal haer staet laten / alsoo als sulcken Koninginne betaemt / want van uwe goede en wil ick niet dat sy verteert. Ick bid u / tracteert uw volck wel / ende wacht u van die te verdrucken / soo sullen sy God voor u bidden. Als hy dese woorden sprack soo weende de jonge vrouwe dat haer de tranen over-vielen / siende dat 't et met haer geschapen was te blijven ende dat haer Lief wegh trecken soude sonder haer. Hoorende de Coningh van Spangien 't geene de Co-ningh van Vranckrijck hem had geseyd / soo antwoorde hy hem aldus : Lieve Sone / na dien u belieft heeft my dese eere aen te doen / dat ghy hebt genomen mijn Dochter ten Wijve / soo bid ick u / dat ghy haer niet en wilt verlaten / want sonder u en soude sy niet konnen geduuren. Soo bid ick u / dat gy in dit Rijck wilt stellen sulcke Ruwaerds / als U believen sal / want van nu voorts leve-re ick u het Koninckrijck. Mijn Heere seyde de Coningh van Vranckrijck. Ick bid u dat men nimmermeer hier af en spreecke / want met dit Coninghrijck ende met het my-ne /

Digitized by Google

ne / soo lange als gy sult leven sulcky mogen doen / soo ghy wilt : want zijt des seker / dat uw Coninckrijck noch uwe goeden my niet en hebben verweckt om uwe Dochter te nemen / maer haren goeden naeme. Ende nademael dat 't u beliefte is / dat ickse mede leyde / soo ben ick daer af blijde / is 't sake dat sy daer in wil consenteren. Als de Coninginne van Vranckrijck dese woorden hoorde soo vielse op haer knien voor hem / en seyde : Mijn Heere / waerom begeert ghy myn consent ? Want op mijn trouwe ick en heb egene dan gelijck het uwe dat aenveert / ende ick versecker u dat ghy niet en soud kunnen yet begeeren het en beliefst my : Want waer 't by alsoo dat ick koste geweten al uwen wille / na mijn vermogen soude ick 't volbrengen. Lange tijd spraken zy te zamen van dese scheydinge / die te lange zijn soude om te vertellen. Ten lesten na veel redenen / geweens ende verlangens namen zy oorlof d'een aen d'ander. Ende alles veerdigh zijnde dat ter reyse dienstigh was / soo scheyden de Coningh van Vranckrijck ende de Coninginne uyt Spangien / ende deden soo veel door hun dag-reysen / dat sy in Vranckrijck quamen / daer zy ontfangen wer[...] groote Steden met groote eere e[...] yhe / principalijck tot Parijs / d[...] halinge die men hem dede / soo [...] dat het te langh soude zijn om t[...] Want seer groote eere werd hu[...] daen / ende den Heeren ende Bar[...] Spangien die hun Vrouwe had[...] leyd gedaen tot Parijs toe. Als [...] ses Maenden langh in Vranckri[...] binnen desen tijd maeckten zy go[...] Daer na keerden zy wederom in Sp[...] Ende ten eynde van negen Maenden / [...] de de Coninginne eenen schoonen S[...] Ende vijf Jaren daer na gelagh zy van[...] nen anderen / welcke werd Coningh v[...] Spangien / na de af-lijvigheyd van zy[...] Groot-vader. Ende den eersten werd Co[...] ningh van Vranckrijck / na zijnen Vader / die leefde langh / hield zijn Coninghrijck in goede vrede en eenigheyd. Daer na ver[...] scheyden sy uyt dese wereld / om te reysen in de eeuwige glorie des Hemels / daer ick Godt bidde dat hy ons gratie toe geve dat wy daer mogen komen / AMEN.

AMEN.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google